SIFIR

ÇAĞDAŞ MİZAH DERGİSİ

NİSAN 1984 SAYI : 8 75 LİRA

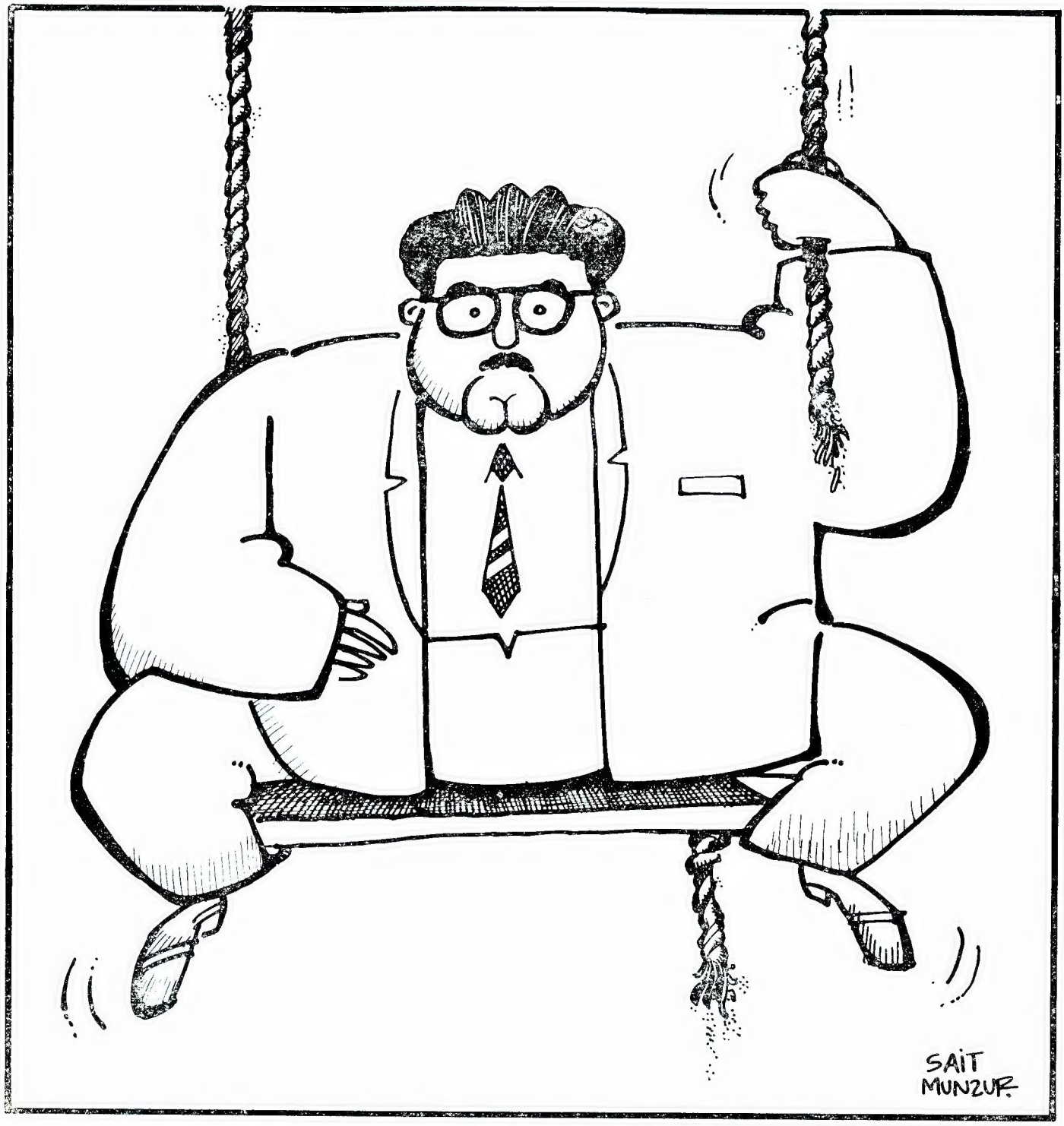

SIFIR 1. KARİKATÜR YARIŞMASI

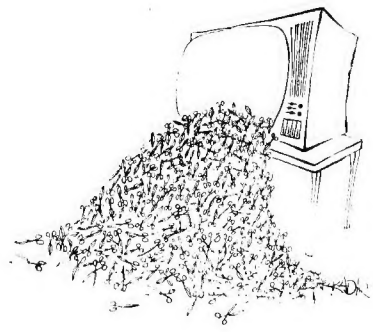

Konu : SANSÜR

«Yaşamımızın ayrılmaz bir parçası. Her anımızda onun boğucu etkisini hissetmiyor muyuz? Evde ana - baba sansürü, okulda öğretmen sansürü, sosyal yaşamda toplum sansürü, evlilikte karı - koca sansürü, ayıp sansürü, terbiye sansürü... Olumlu - olumsuz, sonuçlu - sonuçsuz binlerce sansür. Kısaca hayatımız sansür.

Sürekli üzerimizde olan bu boğucu baskının zincirlerini kırmayı başaramazsak bile, bir an gereksizliklerini anımsayarak gülümseyebilmek için bu konuyu seçtik. Karikatürcüleri belli bir konuda çizmeye zorlamakla sansür uyguladığımızın bilincindeyiz. Ama bir Abdülhamit, bir TRT ve diğerleri... Tarih, büyük sansürcülerle dolu. Çizerler de kabul edeceklerdir ki sansür, en sansürsüz konudur.»

Son katılma tarihi : 15 Mayıs 1984
Seçici Kurul : (Alfabetik sıra ile)
Ferruh DoĞAN
Tan ORAL
Turhan SELÇUK
Haslet SOYÖZ
Tonguç YAŞAR
Sait MUNZUR - Sıfır temsilcisi

Ödüller : 1. 30.000 TL. ve Plaket
2. 20.000 TL. ve Plaket
3. 10.000 TL. ve Plaket

Bazı kuruluşlar da yarışmaya özel ödül koymuşlardır.

Yarışmaya katılmak isteyenler, şartnameyi 500 TL. karşılığında Sıfır dergisi Akay Caddesi No. 25/8 Küçükesat Ankara adresinden alabilirler. Şartname ederi 14 17 55 numaralı posta çeki hesabına da yatırılabilir.

Yarışmacılar şartnamede kendilerine ayrılmış kısmı kesip karikatürlerinin arkasına yapıştırmalıdır.

SIFIR'A ABONE OLUNUZ

Dergimiz, dağıtım güçlüklerinden dolayı büyük şehirlerin dışındaki yerlere ulaşamamaktadır. Bu nedenle, okurlarımız yazın gittikleri yerlerde Sıfır'ı bulamayacaklardır.

Dağıtım sorununu çözene dek, okurlarımıza abone olmalarını öneriyoruz. Bunun için herhangi bir postaneden 14 17 55 numaralı posta çeki hesabımıza :

1 yıllık	900 TL.
Altı aylık	450 TL.
Üç aylık	225 TL.

yatırmanız yeterlidir. Derginiz adresinize düzenli olarak postalanacaktır. Posta çekindeki yatıranın kimliğine ayrılan kısmın okunur bir şekilde doldurulmasını rica ediyoruz.

SIFIR'IN ESKİ SAYILARINI EDİNMEK İSTEYEN OKURLARIMIZA

Eski sayılarımızı alamayan okurlarımız bunları nasıl edinebileceklerini soruyorlar. İkinci sayı maalesef elimizde hiç kalmamıştır. Diğer sayıları ederi kadar pul yollayarak veya 14 17 55 numaralı posta çeki hesabımıza parasını yatırarak isteyebilirsiniz. Posta çekinin bize gelen kısmına hangi sayıları istediğinizi belirtmelisiniz. 1. ve 3. sayılarımız 50, diğerleri 75 liradır.

İNGİLİZCE - TÜRKÇE

çeviri yapılır, ders verilir

tel : 17 70 35

AYLIK MİZAH DERGİSİ

Yıl : 1 Sayı : 8 Nisan 1984

Sahibi - Yazı İşleri Müdürü :

FATMA MUNZUR

Yayın Yönetmeni :

SAİT MUNZUR

Grafik :

ABDULLAH ÖZKARA

Düzeltme :

SEMA ABAYHAN

Abone koşulları :

Üç aylık	:	225 TL.
Altı aylık	:	450 TL.
Yıllık abone	:	900 TL.

Abone ücreti, SIFIR'ın 14 17 55 numaralı Posta Çeki hesabına yatırılabilir.

İLAN TARİFESİ :

Arka kapak : Tam sayfa : 35.000 TL. (Arka kapağa konulacak ilanların tam sayfa olması zorunludur.)

Kapak içi : Tam sayfa : 25.000 TL.
1/2 sayfa : 13.000 TL.
1/4 sayfa : 7.000 TL.

Diğer sayfalar : Tam sayfa : 20.000 TL.
1/2 sayfa : 10.000 TL.
1/4 sayfa : 5.000 TL.

Yayınevi, Sanat Galerisi, Kitapçı, Sinema - Tiyatro ve her türlü kültür faaliyetleri ile ilgili ilanlarda %20 indirim uygulanır.

Adres :

Akay Caddesi No : 25/8

Küçükesat - ANKARA

Telefon : **17 70 35**

Dizgi - Baskı : **Çağ Matbaası - Tel : 24 28 49**

SIFIR'dan

Köklü mizah geçmişi olan bir ülkede yaşıyoruz. İnsanlarımız mizaha yatkın, her an onunla iç içeler. Hepsi, gülmeye, güldürmeye hazır.

Bu duyarlı kitle yaptıklarımızı dikkatle izliyor. Bizi, sadece mizahsever halkımız değil, mizahı sevmeyenler de izliyorlar. Dergimizi okurken pek güldüklerini sanmıyoruz. Neyse konumuz onlar değil, geçelim.

Dergilerin birinin çıktığı, beşinin battığı bir dönemde 8. sayımıza geldik. Hele bu derginin okurundan başka desteği yoksa, bunun bir anlamı olsa gerek.

Gerçek mizahtan tat alabilen bir okur kitlesine dergimizi beğendirebilmek için bayağı zorlanıyoruz. Yaptığımız işin, bütün diğer sanat dallarında olduğu gibi bir elin parmakları kadar az okuru olduğunu bilmiyor değiliz. Bunu, en başında belirtmiştik. Sıfır'ı, toplumdaki zıtlıkları görebilen, insan olmanın sorumluluğunu taşıyan kişiler için çıkartıyoruz. Mizah bir tepkidir. Kötülüklere, çelişkilere kızan, tepki gösterenlerdir bizi okuyanlar.

Sıfır'ı, ilk günden beri yalnız bırakmayan seçkin bir okur kitlesi var. Yeni okurlar avlamak gibi ticari düşüncemiz olmadığı için çağdaş mizah anlayışımızdan en ufak ödün vermeden yayınımızı sürdürüyoruz. Bizi daha bulamayan, bizden haberi olmayan çok geniş bir okur kitlesinin olduğunu biliyoruz. Halkımızın beğenisine güvenenlerdeniz. Bu inancımızı ancak satışımız «sıfıra» indiği gün yitireceğiz (!).

Bunun olmayacağını, Sıfır'ın artışının gün geçtikçe artması en iyi şekilde gösteriyor. Ancak yaptığımızı hiçbir zaman yeterli görmedik. Dost okurlarımızdan bugüne dek yaptıkları gibi bundan sonra da bizi uyarmalarını bekliyoruz. Önerileriniz, uyarılarınız bizim için yol gösterici olmaktadır. Sayfalarımız önerilerinize, yazı ve çizgilerinize açıktır. Bu ülkenin insanına, yazarına ve çizerine faydalı olabilmek amacıyla yola çıktık.

Sıfır I. Karikatür Yarışması'na katılmalar sürüyor. Açık söyleyelim usta - genç, sansürden yakınan bu kadar çok karikatürcü olduğunu bilmiyorduk. Her türlü sansürün yerini olumlu şeylere bırakması dileği ile.

Karikatürcü arkadaşlardan bir ricamız var. Bize verdikleri karikatürlerini başka yayınlara da yollamasınlar. Hiçte hoş olmayan durumlarla karşılaşıyoruz.

Amatör çizer arkadaşlarımız Sıfır'ın sayfalarının kendilerine kapalı olduğu inancından önümüzdeki sayı kurtulacaklar. Onlara ayıracağımız sayfa için kısa espri ve karikatür bekliyoruz.

Esenlik dileklerimizle.

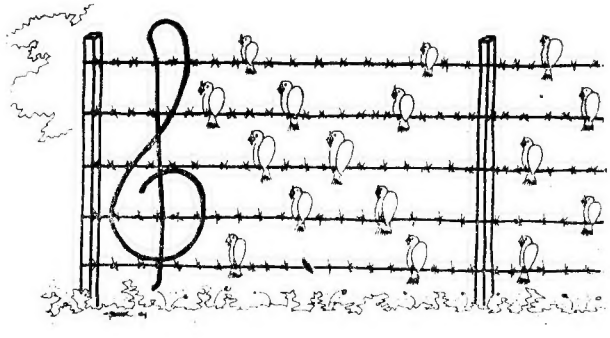

ARAMIZDAN AYRILANLAR

YALÇIN ÇETİN

Bu sayfamızı 14 Nisan 1977'de yitirdiğimiz karikatür ustası Yalçın Çetin'e ayırdık.

1934 yılında İstanbul'da doğan Yalçın Çetin'in ilk karikatürü «Doğan Kardeş» dergisinde yayınlanmıştır. (1947) Almanya'da çizgi film çalışmaları da yapan sanatçının karikatürleri dünyanın ünlü müzelerine alınmıştır. 1976 yılında Gabrova Mizah ve Hiciv Evi tarafından dünyanın en iyi yüz modern karikatürcüsünden biri seçilmiştir. **Vatan Millet Sakarya** ve **Dosya** adlı iki karikatür albümü vardır.

Dosya'nın önsözünü yazan Çetin Altan, şunları söylüyor usta çizer için :

«İtalya'nın mizah müzelerine boşuna girmedi. Öylesine bir içtenliğin ve gücün yayından çıkıyordu ki kendi ortamındaki nankörlükle ilgisizliğin acısını yiğit bir gülücükle insanlığa armağan ediyordu.

Karikatürü, yolculuklarda vakit geçirmek için bakılan eğlence dergilerinden çıkarıp sınıfsal bir savaşın silahı olarak bilemekle dahi yetinmeyi az gördü de kimsenin üyesi olmaya kolay yanaşmadığı İşçi Partisine girdi.

Böylesi bir çağdaşlığı, yapıtlarına kapanan rotatif ve ofsetlerle yanıtlamaları ona vız geldi.

... Hiç bir sanatçı özetlenemez; Yalçın Çetin de... Ama yine de Yalçın için bir özetleme yapmak gerekiyorsa, onu ancak bir tek sözcükle tanımlayabilirsiniz: O bir adamdır. (25.1.1977)»

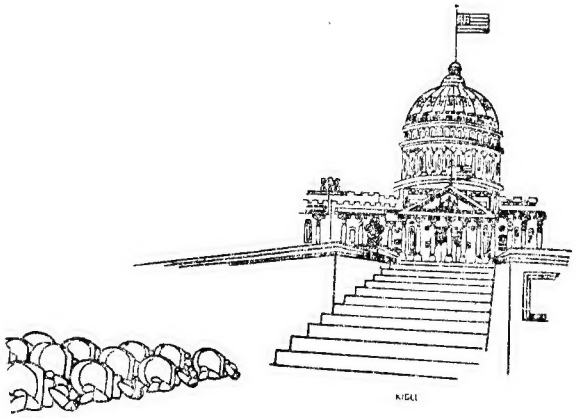

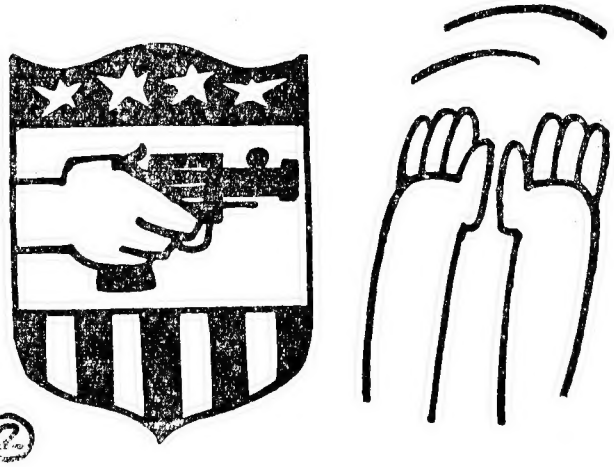

1970

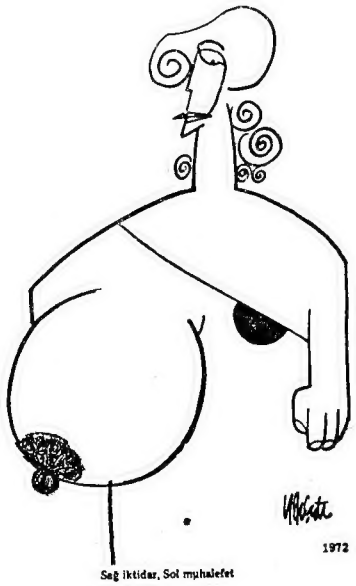

1972

Sağ iktidar, Sol muhalefet

·samanalti

SAİT MUNZUR

ALİ ULVİ ERSOY

Söyleşi : Hakan DERMAN

Ali Ulvi 1924 yılında İstanbul'da doğdu. Balıkesir Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra bir süre Gazi Eğitim Enstitüsünün Resim Bölümüne devam etti. İlk denemesini Cemal Nadir'in çıkardığı «Arkadaş» dergisinde yaptı ve maaşla bu dergide çalışmaya başladı. (1940) Bir süre de «Kadın ve Çocuk» dergisinde çalıştı.

1960 yılında Cumhuriyet gazetesine girdi ve günlük karikatürlerine başladı. 1959-60 yıllarında Amerika'da bulundu. Burada «Twentieth Century Fox Co.» ve «Fieldston Studio» da afiş ressamlığı yaptı. Türkiye'ye döndükten sonra, Cumhuriyet'de aralıksız günlük karikatür çizmeye başladı.

Ali Ulvi, Demokrat Parti'nin bas kı dönemi sırasında «Uçtu Uçtu» alt yazılı bir karikatüründen dolayı kovuşturmaya uğradı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin «Gazetecilik Başarı Armağanı» yarışmalarında ödüller kazandı. (1955 - 1980)

*** Sayın Ali Ulvi, ortaokul sıralarında «Arkadaş» dergisinde 10 lira maaşla çalışmaya başladınız. Çev reniz karikatür çizmenizi nasıl karşıladı?**

— Kötü. Bu çocuk adam olmayacak diyorlardı. Çevrem derken, annemi kastediyorum. Babamı ufak yaşta kaybetmişim. Okulda çalışkan bir öğrenci değildim, bütün bunların üzerine bir de karikatür bininee, tamam bu çocuk adam olmayacak dendi. Annemden gizli olarak Cemal Nadir'in yanına gider, karikatürleri ise annem uyuduktan sonra mum ışığında çizerdim. Bir gün annem karikatürümü yakaladı ve benim kolumdan tuttuğu gibi Cemal Nadir'in yanına götürdü. Cemal Nadir'i tanıyıp, karikatürcülüğün bir meslek olabileceğine aklı kestikten sonra biraz yumuşadı.

*** Klasik bir soru ama, sizce karikatür nedir?**

— Çizgide mizah tanımlamasına inanıyorum ama bunu da kesin koymamak lazım. Yeni bir bulgu bu tanımı da değiştirebilir. Karikatür, çizgi olmadan yazıya dayanıyorsa o karikatür bence iyi bir karikatür değildir. Ama yine de bu tür karikatürler çiziyoruz.

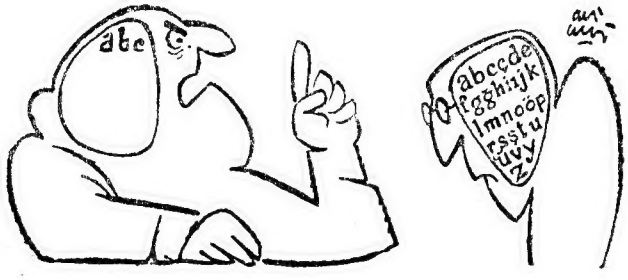

*** Karikatürde özbiçim nedir?**

— Öz, konu değildir, mesaj değildir. Genel sanat kuramları üstüne şimdiye kadar söylenenlere ters bir yorumda bulunacağım. Sanat yapıtında konu sadece anlatılan şeydir. Bir de biçim vardır. Biçimden anladığım; şiirde sözcüklerin istifi, resimde renklerin ve biçimlerin istifi, heykelde hacimlerin istifi, müzikte ise seslerin istifidir. İstifi biraz da kurguyla benzeşen bir anlamda kullanıyorum.

Herhangi bir sanat yapıtında öz, konuyla biçim arasında bir aşamada konunun algılanışı olarak yer alır. İçerik ise sanatçının kendi konusundan aldığı ile o konuya o güne kadar olan birikimiyle kattıklarıdır. Mesaj da bu içerik içinde yer alır kuşkusuz. Öz için konunun algılanışı dedim, öz ve biçimin ayrılmazlığı sorunu ancak bu şekilde olasıdır. Hatta sanatçının kendisi bile öz ve biçimi ayıramaz. Çünkü onu algılanışıyla, o biçim çok iç içedir. Eğer anlatılan şey, konu, öz olsaydı, aynı konuyu aynı mesajı veren iki değişik sanatçının yapıtının aynı değerde olması gerekirdi. Sanat eserinin mükemmelliği konusun dan değil, biçiminden gelir.

Karikatürde iki biçim var. Buna diğer sanat dallarında rastlayamıyoruz. Karikatürcü, konusundan belli bir mizah çıkaracaktır. Bu mizah karikatürün iç biçimidir. Sonra bunu çizgiye dökerek bize ulaşacaktır. Buna da dış biçim diyorum.

*** Peki sanat eseri bir mesaj iletmemeli mi?**

— Sanat eseri önce kendi biçiminin güzelliğini iletir. Bunun dışında ilettiği birtakım şeyler de var dır. Sanat eserinin sanat eseri olması da kendi biçiminden gelir, ama sanatçı yapıtında ister emekten yana, ister doğadan bir yana içeriği kullanabilir. Bu sanatçının özgürlüğü içinde yer alır.

*** Bir usta olarak genç çizerlere öğütleriniz?**

— Öğüt verecek kadar yaşlandığımı sanmıyorum ama, karikatüre yeni başlayan yetenekli ve hevesli gençlere söyleceğim şu olmalı: Yaptıkları ise bilinçle eğilmeleri, mizahı ve çizgiyi önemsemeli, çok geniş kapsamlı okumak, kendileri için bir yaşam biçimi olmalı.

Çizgide önemli olan nedir. Sadece örneklere bakarak değil, kendisinin doğayı yorumlamada yeni birşeyler üretmesi gerekir. Acaba karikatür, koca veya küçük burunlu, koca ayaklı olursa mı karikatür-

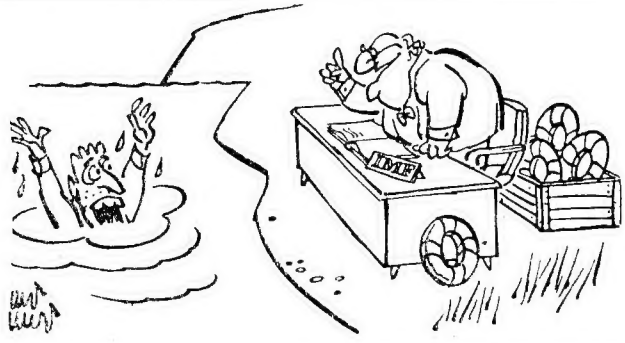

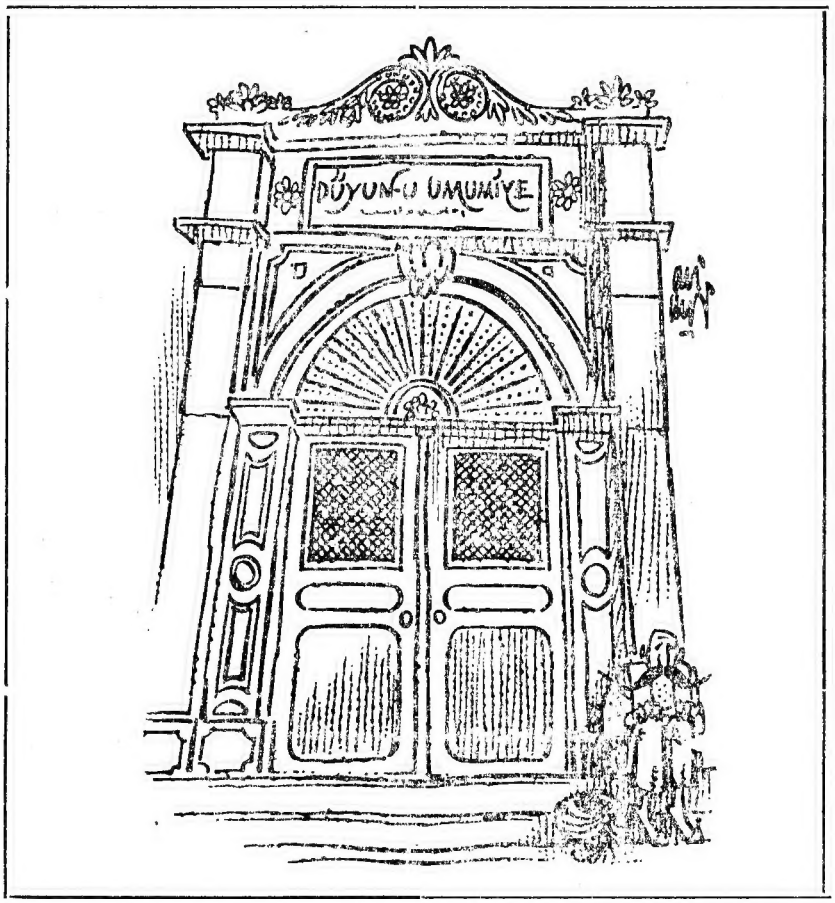

dür? Basit anlamlıyla komik, ille fiziksel güldürmeyi amaçlayan biçimde mi olmalıdır. Ben fiziksel değil, beyinsel gülmeyi yeğliyorum.

*** Şimdiye kadar hiç sergi açmamanız ve albüm hazırlamamanız dikkatimi çekti.**

— Albümü hayatımın son devresinde çıkarmayı düşünüyorum ama çıkarmamamın bir nedeni de biraz üşengeçliğimden oluyor.

Bence gazete karikatürü; müzik, resim, şiir, heykel, hatta sinemanın gerisinde kalıyor. Günlük gazetelerde yaptığım karikatürü çoğunlukla sanat olarak kabul etmiyorum. Çünkü bizim yaptığımız karikatürler bir olayı anlatır. Sanat değeri ise eserin kendi biçiminden gelir, anlattığı şeyden gelmez. Sergi açmamamın bir nedeni de bu.

——ooo——

RIFAT ILGAZ

GÜVERCİNİM UYUR MU?

«Günümüzün güçlü şairi Rıfat Ilgaz'ın şiirlerinden söz açmanın, bu şiirler üzerine eleştirisel düşünceler söylemenin zor bir iş olduğunu biliyorum. Böyle olduğu halde gene de o şiirleri anlatmak ve İkinci Dünya Davaşı yıllarında kentli halkımızın bunalımlarını yansıtan şairin o çok önemli çabasını belirtmek benim için kaçınılmaz bir görev olmuştur.» Fahir ONGER - 1964.

PİJAMALILAR

«Eleştirmenlerin toplumsal yergi türüne örnek olarak verdikleri bu roman; ölümün bile gülünecek bir yanı olduğunu göstermiş olacaktır.» **ÇINAR YAYINLARI** «KİTAP SATAN KİTAPÇILARDA»

Klodfarer Cad. No. 31/7 Çemberlitaş - İstanbul.

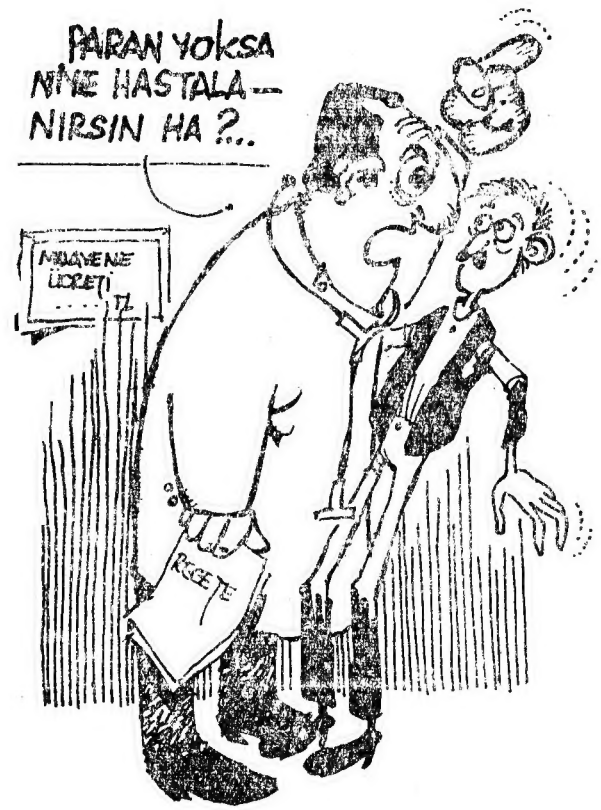

Gizli Sürtüşmenin Sonu

AHMET ÖNEL

Doğum telaşındaydık. Ancak telaş hiçbir şeyi halletmiyordu. İki koldan harekete geçmeliydik. Çocuk dünyaya geldiğinde bazı şeyleri kendi adına hazır bulmalıydı. Daha önce, bu «bazı şeylerin» neler olabileceği konusunda tartıştık karımla.

«Örneğin bir iş aramalıyız..» diye açtım konuyu.

«Bu hafta başında yeni bir işe girdin, gerekmez..» dedi.

«Kendim için değil, çocuk için..»
«Çok erken..»
«Ya ilkokula kayıt konusu?..»

Onun için bile erkenmiş. Aklıma başka bir konu gelmiyordu ki, karım «çocuk arabası..» diye bağırdı. Doğrusu karımın buluşu dört dörtlüktü. Nasıl olsa bizim çocuğumuz da bile benzeyecek ve kaidesini eve alıştırmamak için elinden gelen gayreti gösterecekti. Evet.. Bu yürüyen mekân fikri iyiydi doğrusu.

Çabucak giyindik ve kendimizi dışarı attık. Aslında tüm bu tartışma numaralarının da, dışarıya kapağı atmak için bir neden arayışı olduğunu itiraf etmek zorundayım. Neyse... Çocuk eşyaları satan ilk mağazaya girdik ve... çevremize bakınmaya başladık. Gözüme kestirdiğim bir makinalı tüfeği kaptığım gibi karıma çevirdim.

«Ne dersin?.. Bizim oğlan bu oyuncağa bayılacak değil mi?..»

«Heyecanını anlayışla karşılıyorum canım. Ne var ki, doğacak çocuğumuzun yüzde elli kız olma ihtimali de var, bu bir.. İkinci nokta ise, elinde tuttuğun tüfeğin tekerlekleri olmadığı için evden çıkma gerekçemize hiç mi hiç cevap vermediğiyle ilgili..»

Evet, makul ve yerinde bir açıklamaydı bu. Oyuncak tüfeği yerine koyup yeniden çevreyi incelemeye koyuldum. Satıcı o ara bize yaklaştı sanırım. Esmer, orta yaşlı biriydi. İşinin ehli olduğu daha ilk bakışta belli oluyordu. Bize nasıl yardımcı olabileceğini sordu. Bu soruyu ve bu yaklaşımı sevmiştim. Bir anda içim ısınmıştı adama. Ekonomik sıkıntılarımızdan şöyle kısaca söz edip, durumu uygunsa biraz borç verme zevkini yaşatabileceğimi fısıldayacaktım kulağına. Bu isteğimle onu mutlu edeceğime yüzde yüz emindim. Çok candan bir yaklaşımı vardı dedim ya... Ama karım, adama böyle bir iyilik yapmamı engelledi. Mağazada bulunuş nedenimizi kısa ve ruhsuz bir biçimde dile getirdi.

«Çocuk arabası istiyoruz.»

Satıcı kibarca gülümsedi ve kısa bir an için yokoldu. Yeniden meydana çıktığında ardısıra bir lokomotifi sürüklüyordu.

«İşte size son moda bir çocuk arabası..»

Yo, lokomotiften çok iki katlı bir gecekonduya benziyordu bu. Bacasının nereden çıktığını sormaya niyetleniyordum ki, satıcı yaylarını kontrol ettiğimi sanıp aıçklamalarını sıralamaya başladı.

«Son derece rahattır. Bebek için harika bir mekân..»

«Olur mu hiç?..» diye sırıttım. «Kerata dünyanın binbir halinden haberli olmalı. Bu kadar rahat fazla bence. Hayatın hep böyle gitmeyeceğini daha başından sezmeli..»

Satıcı söylediklerimle nedense pek ilgilenmedi. Açıklamalarını sürdürmeyi yeğledi.

«Bu arabaların bir özelliği de yarım firen sistemidir..»

«Debriyaj pedalını bari olsun kırmızıya boyasaydınız. Çocuklar karıştırabilir pekala..» Bu soğuk şakama nedense hiç gülmedi. Kaldığı yerden sürdürmekte direniyordu halâ.

«Yarım firen sistemi yokuş yukarı arabayı itecek olan anneleri düşünerek yapılmıştır.. Kaymayı engellemek için.»

«Annesi değil babası itecek..» dedim keyifli bir gülme tutturarak.

«Yaa» dedi satıcı yapay bir şaşkınlıkla. «Keşke müstakbel babayı da getirseydiniz..» Böyle bir çıkış beklemiyordum doğrusu.

«Babası benim..» diye sertleştim. Bu sertliğimde biraz da övünme gizliydi sanırım.

«Şimdiden kutlarım..» dedi satıcı.

«Henüz arabayı almış değiliz ki..»

«Çocuğu kastetmiştim.» Anlaşılan anlamsız gevezelik konusunda benimle başedebileceğini sanıyordu. Karım bu gizli çekişmenin farkında bile değildi. Ciddi ciddi arabayı didikliyordu. Satıcı bu durumdan cesaret alarak açıklamalarına yeniden başladı.

«Şu körüklü gölgelik yandaki çubuklar aracılığıyla kolayca kurulabilir..»

«Siz nasıl düşünüyorsunuz bilmem ama ben çocuğu dışarıya çıkarmaya niyetlendiysem bu biraz da onun güneşlenmesini sağlamak içindir..»

İtirazım kesin ve etkili olmuştu. Satıcının hafifce sendelediğini farkettim.

«O zaman körüğü kaldırmazsınız..» diye kendini toparlamaya çalıştı.

«Anlamsız bir durum..» diye dudak büktüm.. «Ayrıca bu araba çok yükseklerde..»

«Çocukların alçaklarla bir ilişkisi olmamalı bence..» Tavrı fazlasıyla saldırgandı bu kez.

«Körüksüzü var mı bunun?..» diye kestirip attım sonunda.

«Siz isteyin tekerleksizini bile bulurum..» diye saygıdeğer bir biçimde selamladı beni. Kısa bir süre için yeniden yokoldu. Ve.. Bu kez mavi renkli bir pazar çantasıyla ortaya çıktı. Karım hiç zaman kaybetmeden gömüldü yeni arabanın içine. Enine boyuna bir takım hesaplar yapıyor olmalıydı.

«Altı kilo soğandan başka birşey almaz bu..» dedim küçümseyerek. →

ERDOĞAN ÖZER'DEN

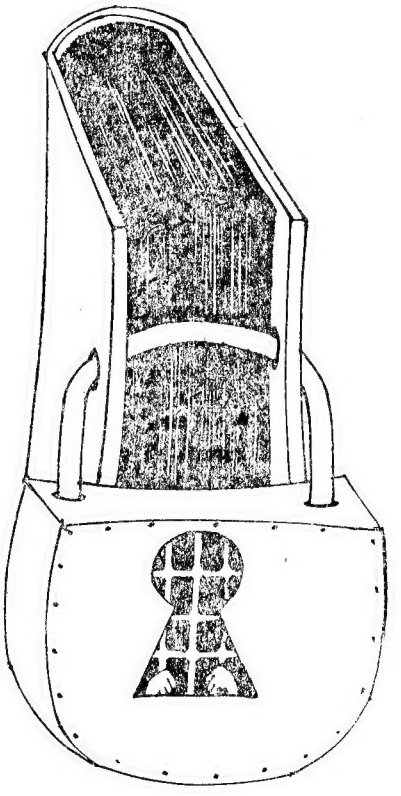

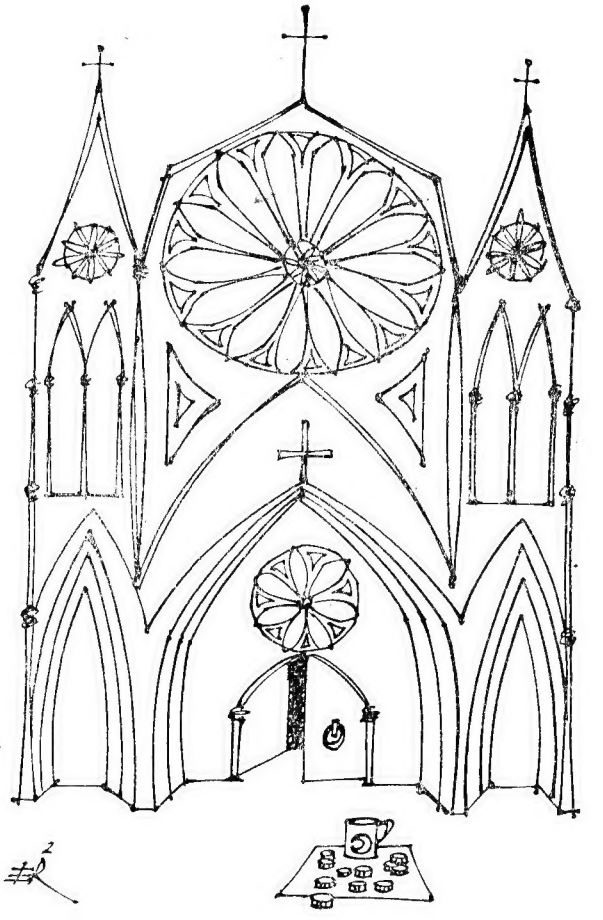

«Haklısınız. Bu modelimizi alışveriş için de kullanıyorlar. Yine de hakkını verelim, altı kilo soğanın yanına irice bir kabak da rahatlıkla sığabilir..» Israrla bana bakıyordu bunu söylerken. Bunun altında kalamazdım. Birşeyler yapmalıydım.

«Çocuk yattığı yerden çevresini görebilir mi bu arabada?»

«Hayır göremez. İlle çevreyi göstermek isterseniz arabayı iki tekerleği üzerinde ve yana yatırarak itelemeniz gerekecek..»

«Acaba o sırada ip üstünde mi duruyor olacağım?.. Hem silecekleri nerede bunun?..»

«Yağmurlu havalarda arabayı tamamen tersine çevirip dolaşabilirsiniz. Tabii çocuğu da yanına alacak kadar acımasız olacağınızı hiç sanmam.»

Sinirlerim iyice gerilmişti. Mavi soğan sepetini sapından tuttum ve silkeleyerek sordum..

«Bu modelin mavisinden olsaydı alırdım..»

«Maalesef..» dedi satıcı. Hazırcevap biri olmasına karşın son buluşum karşısında çaresiz kalmıştı işte. Oyunu iyi götürüyordu yine de.

«Öyleyse anlaştık.. Satın almıyorum..» diye ellerimi birbirine çarptım.

«Verdim gitti.. Feda olsun..» diye karşıladı beni. Hiç es vermeden çıkardığı bu cevap son derece güzeldi doğrusu.

«Cumartesi saat beşte..» İlk aklıma gelen saçmalıklardı bunlar..

«Parola küpeşte..» Hınzır adam yeniden toparlanmıştı işte. Doğrusu iyi bir maç olmuştu. Onu kutlamak istiyordum. Elimi uzattım. Arabayı kontrol etmekte olan karım o an doğruldu ve müthiş saçma soruyu sordu..

«Kaça acaba bu?..»

Satıcı birden durdu. Kekeledi.. Birşeyler söylemeye çalıştı. Doğrusu böyle bir saldırı beklemiyordu. Karımı yakaladığım gibi mağazanın dışına çıkardım.

«Dur ayol..» dedi kadıncağız. «Fiyatı bile öğrenemedik..»

«Öğreneceğini sanıyorsan aldanıyorsun. Satıcı dilsizin biri görmedin mi?»

«Deminden beri kiminle konuşuyordun peki?..» Karım bu anlamsız durumdan biran önce kurtulmak istiyordu sanırım.

«Ah şu bebek..» dedim yalnızca. «İkimizin de aklını başından aldı.» Sonra da ekledim..

«Hem çocuğun geleceğiyle ilgili olarak daha somut, daha ayağı yere başan şeyler düşünmemiz gerek. Çocuk ayakkabısı bakmaya ne dersin?..»

——oOo——

biz de burcuva olduk!...

BURHAN ESEN

Aha bu nettubu gocuman şeherden yazıyom. İbo. Biz de alafıranga olduk gayri. Öyle oluncaz, nettupta selam faslını en sona bırakıyom, gusura bakmayın.

Buranın en böyük apartumanının gapıcısı olduk. Özel dayiremize daşındık. Daha ilk güne «Satılmış» beni kıyıya çekti :

— Beri bak hatun, dedi. Adlarımızı değiştireceğiz!

— Vıyyy anam, nedenmiş o? Adlarımızın suyu mu çıktı?

— Apartmandakileri tümü burcuva. Sen Sündüs, ben Satılmış kal dıkça barınamayız burada. Tez yirler bizi. Şincikten sonra senin adın Suna. Benimki de... Muzaffer olsun.

Adlarımız oldu değiş tokuş. Burcuvalık kolay değel, çıkılması zor bi yokuş.

Satılmış... Ağzımdan yel alsın, Muzaffer :

— Ben kimim, diye sordu az sona.

— Muz... Muz... Muzaffer, dedim.

— Olmadı.

— Yine mi değişti adlarımız?

— «Muzaffer Bey» diyeceksin. Ben de sana «Suna Hanım» diycem. Dilimizi de düzeltcez biraz. Bundan kelli «gayri» demek yok gayri...

— Demeyiz, nidelim gayri...

Gıymatlı abeyim İbo... Eşeğe «merkep» disen eşek eşeklikten vazgeçer de anırmaz mı? Biz de öyle olduk işte .

Onuncu kattakiler bizi yimeğe çığırdılardı. İlkin çorba geldi. Kâse yarılanınca bizim eski Satılmış, nikâh olurken yaptığı gibi ayağıma basıyor durmadan. Annamıyom ne dimek istediğini. Kaşıklıyom çorbayı boyuna. Çorba yarılanınca bırakılacak; daha doğrusu içilmiyecek de yalanız dadına bakılacakmış... Seyrekli köylü Sündüs nireden bilsin bunu...

Ardından etli bamya geldi. Kaşığı elime alır almaz bizim Satılmış öksürmeye başladı. Burcuvalığa başlamasak «gıcık duttu» diyerek sırtına iki üç yumruk atacak, rahatlayacağım. Gine ayağıma furmaya başlanyıncaz toparlandım. Hemen gaşığı bi yana atıp, beş parmağı geçirdim harekete. Dimek alafıranga-da bamya elle yinecek dedim. Bizimki hemen çatalı elime uzattı.

Sofraya... Tövbe... Burada sofra falan yok. Masada yiniyor her şey... Pilav gelince de aynı oyun tekrarlandı. Satılmış aksırdı, Satılmış öksürdü, Satılmış ayaklarını benimkilere furdu. Gaş göz oynattı durdu. Pirinç pilavını çatalla yedik en sonunda.

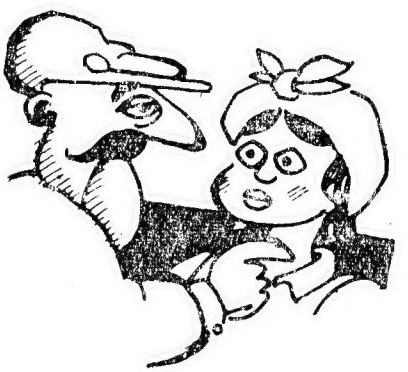

Dayiremize inincez Muzaffer :

— Mafittin len bizi, dedi. Bi daha çığırmazlar yimeğe... İncel biraz gız. Edebimenşerete uy...

— Sen de aynı köyde büyüdün. Nereden öğrendin o didiğin şeyi...

— Gözümü ev sahaplarından ayırmadım heç. Foturaf makinası gibi gördüklerimi tekrarladım. Sen de öyle yap. Onlar ne yapıyorlarsa tekrarla.

— Yaparım emme işine gelmez.

— Neden?

— Hani masada gomşunun karısı yok muydu?

— Vardı...

— Kocası memleketine gitmiş..

— Ey...

— O karı masanın altından evin erkeğiyle oynaşıyor, herifle el ele dutuşuyordu. Ben de öyle edeyim mi?

— Sakın ha! Aklını mı yitirdin sen...

— Bitmedi daha. Sen önden çıktığın için görmedin. Ev sahabı kadın, yemekten sonra gelen, karşı apartmanda oturan Ömer Beğ'i uğurlarken şapur şupur öptü. Bende öyle edeyim mi?

— Vıy namussuza bak! Beri bak hatun, burcuvalığının murcuvalığının boynu altında kalsın. Bi daha sofrada masanın altına, kapının ardına bakma. Yimekten gayrisini gözün görmesin. Çatala, bıçağa, kaşığa boşver. Yalnız karnını doyurmaya bak...

Bizim burcuvalığımız böyle başladı. Öyle bitti işte. Tez yola geldi senin enişte.

Burcuva olmak kolay değel abeycim. Bi bardak suya hasret kalıyo insan. Yarısını içecek, ötesi ni dibinde bırakacaksın. Yemeğin adını menü koymuşlar. Yazarken bile midem bulanıyo vallaha.

Bizi «sığır, sıpaynan aynı yerde oturuyorlar» diyerekten kınayanları gel de gör. Kedileri, süslü itleri baş köşede.

Ramazanda oruç dutmazlar. «Çiroz gibi sıska kalalım» diyerekten yılın on iki ayı oruçlu gibiler. Pirzolaları, köfteleri kedileri, uyuz itleri yiyo. Senin ağnıyacağın bu memleketin fakirleri yoksulluktan, zenginleri burcuvalıktan aç. «İrecim edeceez» diyerekten lokma goymuyorlar ağızlarına.

Biz şeherli gibi yaşamak isterken onlar köylülük taklidi içinde. Elektrikleri söndürüp, mum yakıyor; salunlarını tilki inine benzetiyorlar. Tarhana çorbası, kara somun sofralarında. Bi gün tomofil yerine altlarına kağnı çektiklerini; kara öküzleri övendere ile dürtüp de :

— Daaah! dediklerini duyarsan heç şaşma!

Bizim Cinci Çimdirir Hoca'ya sakın okuma bu nettubu. Diğner, diğner de, şöyle der :

— Ahir ömrünüzde ibadet itmeğe, sevap işlemeğe bakın. Alametleri işte göründü. Gıyamet yakın!..

——oOo——

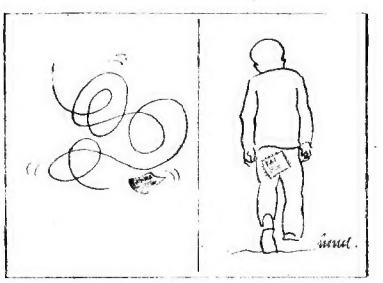

•dünyadan

PAUL FLORA

«1922 yılında bir İtalyan olarak doğdum (Güney Tirol), 6 yaşımdayken 10 yıllığına Avusturyalı oldum, sonra 7 yıl Almandım, 1945 yılından beri yine Avusturyalıyım ve bir Avusturyalı olarak pek neşeli sayılmam, zaten neşeli insanlar beni melankolik yapar.

Bütün istediğim iyi çizmek, çizerken yaptığım işten zevk almak ve çizdiklerim için para almaktır.

Evliyim ve üç çocuğum var.

Yolculuktan hoşlanmam ama sık sık dağlarda gezintiye çıkarım.

Sabahları çizerim .Öğleden sonraları —çizmediğim zamanlar— yaratıcılığımın hamurunu oluşturur.

Karikatürlerim Neue Zeitung ve Hamburg Zeit'da yayınlandı. 20 tane karikatür albümüm var.»

Kâmil MASARACI

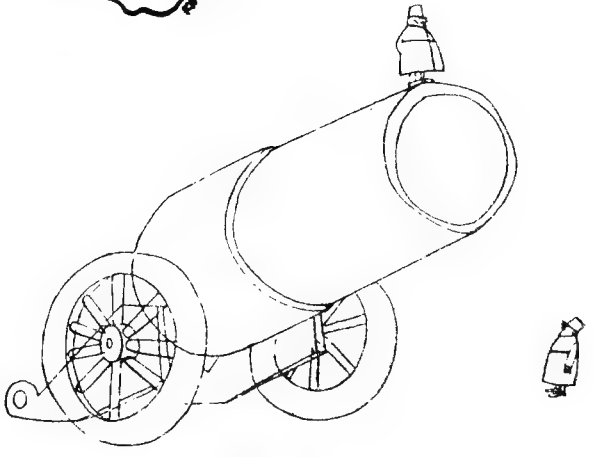

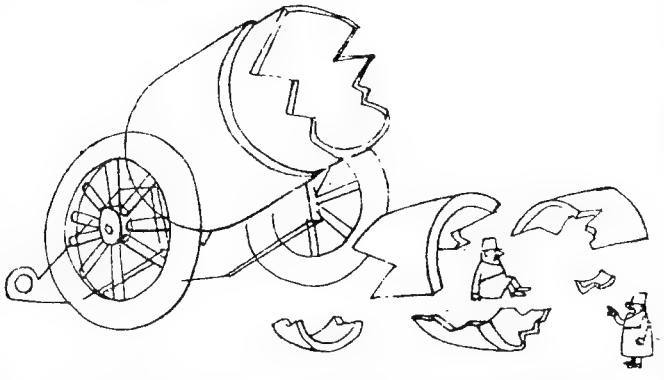

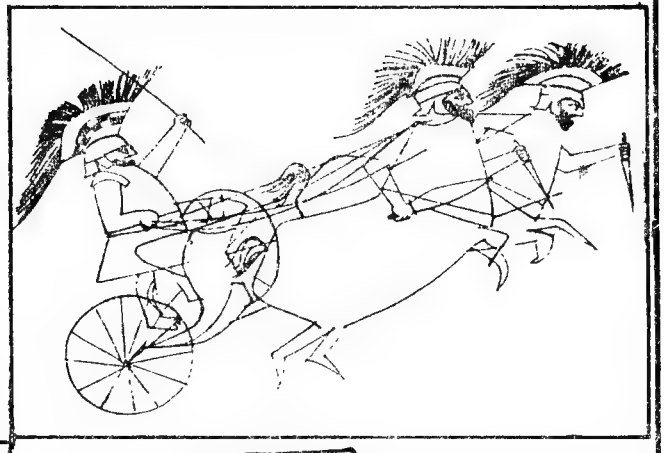

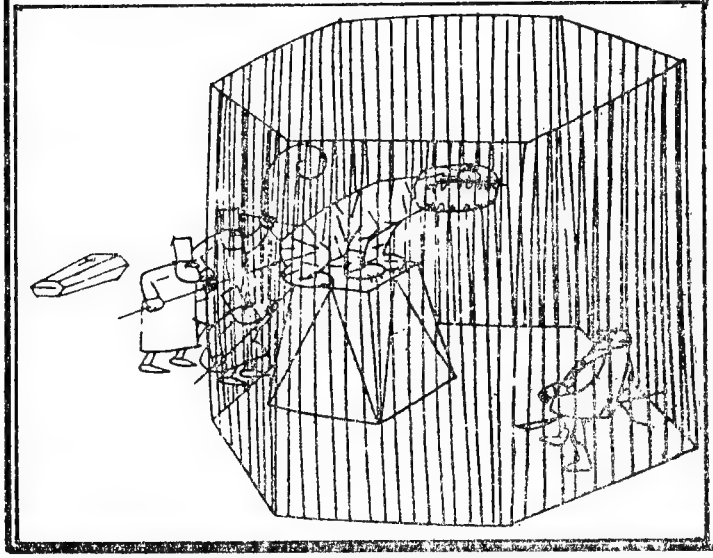

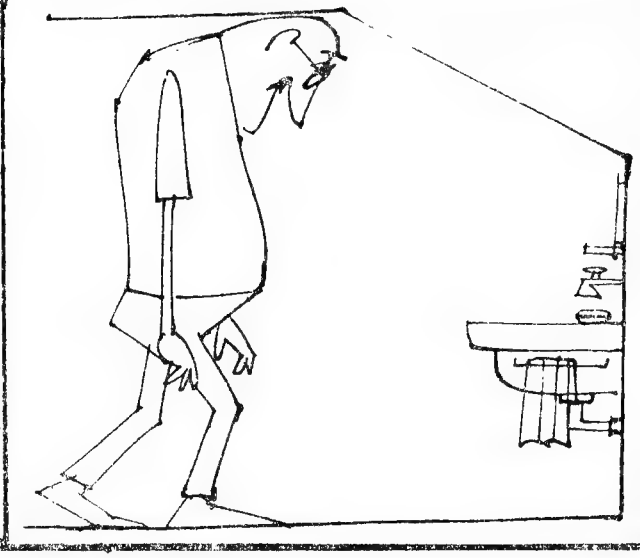

Semih Balcıoğlu'nun en büyük özelliklerinden biri, evinde eşofmanla dolaşmasıdır. Bunun nedenini soranlara «sağlıklı yaşam için kardeşim» diyor. Bu arada Semih Balcıoğlu'nun sigarayı bıraktığını öğrendik. Darısı diğer karikatürcülere

Söz Semih ustadan açılmışken devam ederim. Semih Balcıoğlu, «özgün baskı» karikatür sergisi açıyor. Bu, ülkemizde açılan ilk özgün baskı karikatür sergisi olacak. Balcıoğlu, daha önce de ilk kez seramik karikatür yapmıştı. Nisan ayında açılacak olan bu serginin kapanış tarihi 1 Mayıs 1984. Bu sergiyle ilgili geniş haber ve ilginç olayları Mayıs sayımızda vereceğiz.

Karikatürcü Canol Kocagöz biraz geçte olsa, sonunda nişanlandı. Canol arkadaşımızı kutlarız.

Karikatür Müzesi'nin arşivi, Sema Ündeğer'in Bağdat Caddesinde (Suadiye) bulunan sanat galerisine taşındı. Müze arşivini düzenlemede yardımcı olmak isteyen çizer arkadaşların Sema Ündeğer'i aramalarını rica ediyoruz.

Güldürü Üretim Merkezi (GÜM) çizerlerinden Kemal Can, Güzel Sanatlar Akademisi'nin geleneksel kıyafet balosunda «YÖK'ün gazabına uğramış öğrenci» kıyafetiyle bayağı ilgi gördü. Baloda Semih Balcıoğlu'da vardı.

Aziz Nesin'in iki oyunu Kadıköy Deneme Sahnesi tarafından sahneleniyor. «Sen Gara Değilsin» adlı oyunu Halûk Toksöz, «Karagöz'ün Antrenörlüğü» adlı oyunu ise Yalçın İleri yönetiyor. Oyunun oluşmasında karikatürcü arkadaşlarımız da görev aldı. Faruk Manici oyuncu olarak yer alırken, Reha afiş hazırladı, Hakan Derman ise dekor ve kostümleri hazırladı.

Geçen yıl düzenlenen Uluslararası Simavi Karikatür Yarışmasına gönderilen ve jüri tarafından sergilenmeye değer bulunan yapıtlar albümleşiyor. Yarışma albümü, eserleri sergilenmeye değer bulunan çizerlere gönderilecek ve piyasada satılacak.

GÜM'ün genç çizerlerinden Arman Salepçi, Galatasaraylı futbolcu Seydij'e kendi çizdiği ve bastırdığı «Karikatür Takvimi»nden beş adet satmıştı. Bu satış haberi Şubat sayımızda bu köşede çıkmıştı. Arman, bu haberin nasıl ve kimin öğrendiğini merak ediyor.

Fethi Develioğlu, Şubat ayında Bebek Sanat Galerisi'nde bir karikatür sergisi açtı. Bu sergi ile ilgili ayrıntılı bilgiyi arkadaşımız Hakan Derman yollamıştı bize. Fethi'den de, sergide çekilmiş bir fotoğraf istedik, yollayacağını söylemişti. Fotoğraf gelmeyince Sıfır'da Fethi'nin sergisine ayırdığımız yer boş kaldı.

Kadıköy'de «Atölye Sanat» adlı fotoğraf stüdyosuna girerseniz, içerde başarılı foto-grafik fotoğrafların yanı sıra birçok da karikatürün asılı olduğunu görürsünüz. Buranın sahibi Mustafa Gayretli, karikatürcülerin fotoğraf işlerini indirimli yapmasının yanı sıra karikatürleri için de aranılan birisidir.

Amatör fotoğraf sanatçılarının çalışmalarını değerlendirmek amacıyla «Atölye Sanat»ın bünyesinde bir fotoğrafçılar grubu oluşturuluyor. Güldürü Üretim Merkezi olur da, Fotoğraf Üretim Merkezi (FÜM) neden olmasın?

Usta yazarımız Rıfat Ilgaz'ı bir söyleşi için dergimize davet ettik, bizi kırmadı, geldi. Rıfat Hoca dergiye gelir gelmez «benim Sıfır'a güvenim sıfırdır» dedi. Şaka yollu söylediği bu sözünün nedeni, «mizahımıza yaptığı katkıları görmezden gelenler kervanına katılışımızdanmış». Böyle bir düşüncemiz olmadığını anlatınca barıştık.

1978 yılında yitirdiğimiz Burhan Solukçu'nun ilk çizdiği karikatürü Profesör Metin Özek almıştır ve halâ saklamaktadır.

Sanat ve Bilimi kendine konu seçmiş bir dergimiz, karikatürün sanat olabilmesi için «sanatsal» çizilmiş olması gerektiğini savunmaktadır. Bu dergiye karikatür yollayacak arkadaşların «nû» ve «natürmort» çalışmalarını, biraz da «kübizm» katmalarını tavsiye ederiz.

———oOo———

MALAZGİRT'TE CUMA NAMAZI

«Romanlarımızda kendinizi bulacaksınız. Sunguroğlu ile kılıç kuşanacak, Yavuz'la Tıh çölünü geçecek, Malazgirt'te bir Cuma namazı kılacak, Buhara'nın hüznüne bulanacaksınız.

Bir yandan Buhara'ya «Elveda» derken öte yandan neslimizin ızdıraplarına çare düşüneceksiniz. Herbirini uykusuz kalma pahasına okuyacaksınız. Bazan gülecek, bazan düşünecek, belki de ağlayacaksınız. Edebiyat meraklıları, öğrenciler, romanlarımızdan faydalanacaksınız.»

Yukarıda okuduğunuz yazıyı bir okurumuz reklamdan kesmiş, bize getirdi. Ne var bunda demeyin. Reklamın yayınlandığı yer ilginç, Cumhuriyet Gazetesi'nin Gençlik ilâvesi.

Cumhuriyet Gazetesi'nin Muhasebe Servisi «imana» gelmeye başlamış olmalı.

Reklamı yayınladık, kitaplardan bazılarının adlarını da verelim bari : Kırım Kan Ağlıyor, Sunguroğlu, Endülüs'e Veda, Buhara Yanıyor, Mısır'a Doğru, Said-i Nursi.

İKİ CEVHER

Her ikisi de bilinen tipte iki başarılı işadamıydılar. Canlı yüzleri, parmaklarında şövalye yüzükleri, geniş göbeklerini saran —annelerinin geceleri mum ışığında ördüğü— kalın kazakları ile karşılıklı oturmuşlar, garsonun gelmesini bekliyorlardı. Bu arada ilginç bir sohbete dalmışlardı. Sohbetin konusu: İstanbul'a geldikleri vakit hayat mücadelesine nasıl atılmışlar ve nasıl başarılı işadamları olabilmişlerdi. Lafı, biri şöyle başlattı:

— Seni temin ederim ki Doç, kente ilk geldiğim günleri unutmamın mümkünatı yok. Hey Allahım ne günlerdi onlar Tasavvur edebiliyor musun? İstanbul'a ilk gelişimdi ve üzerimde topu topu elli kuruş taşıyordum. Evet, yanlış işitmedin, hepsi hepsi elli kuruştan başka hiçbir şeyin sahibi değildim. Ve inanmayacaksın, uyuyabileceğim tek yer olarak boş bir arsaya atılmış adi bir ŞANZUMANLI DARÇELİK ÇAMAŞIR MAKİNASI kutusu seçmiştim. (Başını geriye atarak, elleri kocaman çenesini kavramış, sonsuz deneyimler geçirmiş insanların havası içinde anlatmaya devam etti.) Yok canım yok, boşuna anlatıyorum ben bunları. Senin gibi bir elinde SURAT 124 direksiyonu, diğer elinde de darçelikde soğutulmuş Hoka Mola olan birisi için bunlar tasavvur edilecek şeyler değil, biliyorum. Eciş-bücüş adi bir ŞANZUMANLI DARÇELİK ÇAMAŞIR MAKİNASI kutusunda uyumanın ne demek olduğunu ancak onu yaşayan bilir, yaşayan...

— Muhterem yeğenim Samancı, diye telaşla sözü alır öteki. Sen ne diyorsun Allahaşkına! Sen, eğer benim bu çeşit hayat tecrübelerinden geçmediğimi, NARSA margarinleri ile büyüdüğümü sanıyorsan, affedilmez bir yanılgı içindesin. Ben ROLLBOND GÖVDELİ, ÇİFT KAPILI, DAYANIKLI MÜKEMMEL SOĞUTUCU DARÇELİK'ten başka bir şey görmedim, YOLLARIN FATİHİ, EKONOMİK AİLE ARABASI SURAT 124'ten başka bir şeye binmedim ha!.. Sen ne söylüyorsun? Kuzum ben bu şehirde hayata atıldığım zaman üzerimde ne param ne de BOLSA kumaşlarından yapılmış pantolonum vardı. Yarı çulsuz, meteliksiz bir adamdım. Barındığım yere gelince... Hah ha. Aylar ve aylar sonra köprü altında yırtık-pırtık, kabak bir dört yıldızlı MOKSA traktör lastiği bulmuştum da buna da şükür demiştim. Rica ederim bana gerçek zorluklardan bahsedin. Karşındaki terazisi bozuk NAYLONSA borularının içinden değil feleğin çemberinden geçmiş, mahrumiyetin, sefaletin kitabını yazmış biridir. Bir an için sizi o alıştığınız geniş, sıcak UZUN ÖMÜRLÜ, KULLANIŞLI, BİR SAĞA, BİR SOLA, ŞANZUMANLI DARÇELİK ÇAMAŞIR MAKİNASI kutusundan çıkarıp benim MOKSA traktör lastiğine koyduğumu hayal ediyorumda. Hah ha ha!..

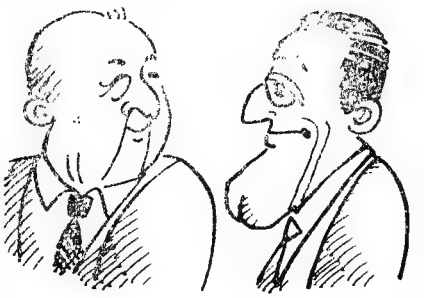

— Aziz dostum, diye lafı alır Samancı, Bu sizin adi bir Darçelik kutusunda yaşamanın ne demek olduğunu bilmemenizden ileri geliyor. Anlayışlı olunuz rica ederim. Siz DÖRT YILDIZLI, RADYAL GÖVDELİ, HARİKA LASTİK MOKSA'nın içinde sıcacık yatarken ben tam ter sine geceyi kışın ayazında tirtir titreyerek geçiriyordum. Kolay mı? Hava bir üstten bir alttan üfürüyor; hava ceryanı ile dişlerim zangırdıyordu. Sizin gibi güzelim lastiğin içinde yatmış biri bunları bilebilir mi?

— Soğuk mu? diye hayretle sordu Doç. Aman efendim bana soğuktan sözetme. Biz ne soğuklar gördük. Benim kalitesiz MOKSA lastiğin her yanından rüzgâr girerdi. Sadece rüzgârla kalsak iyi. Delikleri yüzünden lastiğin içinin dizboyu karla kaplandığı günler olurdu. Ama buna rağmen itiraf etmeliyim ki döküntü lastikte geçen günlerim en mutlu anlarımdı. Güneş üzerime doğmadan kalkar ve gayet mesut bir halet-i ruhiye ile Çaykovski'den parçalar mırıldanırdım. Siz, gayet tabii ki bu çeşit zor şartlarda böyle davranamazdınız, eminim.

— Böyle davranamaz mıydım? diye kükredi Samancı. Kim demiş böyle davranamıyacağımı? Hey büyük Allahım sen bilirsin! Yahu ben böyle zorluklar için yaratılmış bir insanım! Keşke şimdi bile, bir müddet aynı hayatı yaşayabilseydim. Bahse girerim ki bendeki neşenin üçte biri bile sizde olamazdı. Hayır, hayır beşte biri bile... Ne hayattı o be!.. İstediğiniz kadar inanmayın, palavra sanın fakat dün gibi hatırlıyorum, iki-üç arkadaşla birlikte sabahın dördüne, beşine kadar mum ışığında kaptı-kaçtı oynardık da vaktin nasıl geçtiğini anlayamazdık.

— İki, üç arkadaşla mı? diye güldü Doç. Aman azizim sen asıl bizi görecektin Biz oniki kişi birden lastiğimizin içinde çorbalarımızı kaşıklar, ne oyunlar oynar, ne göbekler atardık! Çorba dediysem, yabana atılacak cinsten çorbalar değildi doğrusu. Gerçi sizin gibi çok iyi yaşayarak midelerini bozmuş şehir adamlarına bizim o yediklerimiz süprüntü gelirdi. Ama, büyük Allahım bizlere nasıl bir can vermiş ki ekmek kabuklarına, soymadan pişirdiğimiz patatesleri katık yapar, sizin lezzetini hiçbir zaman anlayamayacağınız o yemeklerimizi afiyetle yer, zevkten coşardık. Mideniz bulanmazsa yediklerimizi bir sayayım?

— Siz eğer bu çeşit yemeklerden bahsedecekseniz, vaz geçin. Çünkü ben bunları ezbere bilirim. Çöp tenekelerine atılmış yemek artıklarıyla idare ettiğim günlerin haddi hesabı yoktur. Dahası var, ineklerin karpuz kabuklarına az mı ortak oldum.

— Karpuz kabukları mı? diye hiddetle masaya yumruğunu indirir Doç. Onlar benim yediklerimin yanında...

Lafını bitirmeden şef garson yanlarında beliriverdi ve sordu:

— Baylar, akşam yemeği olarak ne arz edebilirim?

Kısa bir sessizlikten sonra Doç:

— Akşam yemeği mi? Pöh.. Ne olursa olsun farketmez. Hayatta yemeğe hiç dikkat etmedim. En basit şeyler olsa da olur. Ee... siz bana bir baş kocaman soğan, biraz tuz, yarım da ekmek getirin. Ben ne olursa yerim. Alışığım, hiçbir zararını görmem.

Şef garson Samancı'ya döndü. Samancı, Doç'a meydan okurcasına yan yan baktıktan sonra:

(Devamı 19. sayfada)

Söyleşi : Hatice AYDOĞDU

Rıfat Ilgaz :

Giden Paşam Ama Gelen Ağam Değil

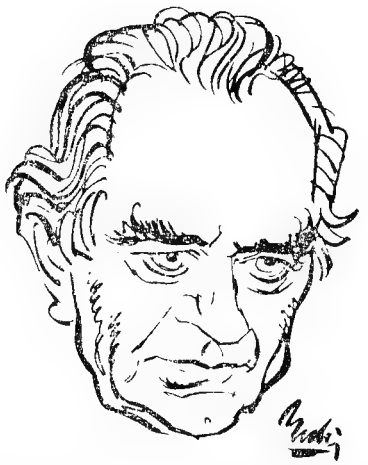

73 yaşını geride bırakan Rıfat Ilgaz, bugüne kadar yazınsal türlerin hemen tümünde, 55'in üzerinde yapıt vermiştir. Yaşamı boyunca yurdunun ve dünyanın büyük kentlerini gezmiş, yakından izlediği insanları ürünlerinde başarıyla yansıtmıştır. Amacı ne ödül almak, ne de geçimi için gerekenden çok para kazanmak olmuştur. Yıllarının çoğunu sanatoryumlarda geçirmesine karşın, hiçbir zaman yılmamış. Üzerine düşen toplumsal görevi, tutuklamalar, hapishaneler, sevdiği öğretmenlik mesleğinden uzaklaştırmalar bile unutturamamıştır. Yaşama sevincini tüketememişler Rıfat Hoca'nın yüreğinde.

«Girdiğim, çıktığım yerler tanığımdır
Kapımı çalanlar gece yarılarında
Okunan kararlar yüzüme karşı
Korkmuyorum duygusal bitişlerden
Tükenen kurşun kalemler tanığımdır.»

Rıfat Ilgaz'ın yapıtları bugüne kadar yeterince incelenip, değerlendirilmemiştir. Bunun nedenini anlamak ise güç. Dileğimiz gelecekte bunun değişmesidir.

Geçtiğimiz günlerde Ankara'da bulunan Rıfat Ilgaz dergimize uğradı. Rıfat Hoca'yı konuk etmek bizim için sevindiriciydi.

— Yazarlık nedir, yazarın görevi ne olmalıdır? sorusu ile başlayalım söyleşimize.

— Bağlı olduğu sınıfın, sınıf sözcüğünü kullanmasak bile, topluluğun, hatta hizibin, ister istemez çıkarlarını savunan, onları biçimlendirerek yine ken di propagandasını yapan, onu sevdirmeye çalışan kişidir sanatçı. Biz efendim, sanat kuralları içinde düşüncelerimizi öne süreriz. Hani şu basmakalıp «sanat, sanat içindir» tartışmaları var ya? Böyle şey olmaz! Halkın uyanmaması için süslü yorumlamalara geçme arzusundan ileri geliyor onlarınki, halkı düşündürmemek için. Yoksa her sanatçı, her zümre —hatta «zümre» biraz daha anlamlıdır— kendi çıkarları doğrultusunda gider. Kendisine bir süs vererek, beni, işçinin ekmeği ilgilendirmez. Ben, sanatın yüceliği üzerinde duruyorum. İnsanı yücelten sanat kurallarıdır, estetiktir, bilmem nedir (!). Bunu diyenin hangi sınıf adına konuştuğu bile bellidir. Yani, yazarın ödevi, görevi, işlevi kendine yakın bulduğu zümrenin çıkarlarını savunan sınıfsal duyarlılığı ile kendi mutluluğunu bulan kişidir. Bizim bilinçaltımıza işlemiştir sınıfsal duyarlılığımız, yitirmeyiz. Bakın, biri Atilla İlhan'ı eleştirirken şöyle diyor; «Onun sınıfsal duyarlılığı halktan, emekçiden yana değildir. Sosyalistçe bilgi bile o duyarlılığı yitirenler için, bir yerde yerine oturmuyor». Kalemini eline alan kimin hizmetinde olduğunu bilmeli, ürününe yalnız bireysel açıdan değil, toplumcu açıdan da bakmalıdır.

— Bir çok yazarımız, çıplak kadın resimleri ile tirajını arttırmaya çalışan renkli basında yazılar yazıyor, yapıtları fotoromanlara konu oluyor. Artık diğer yollardan okurlarına ulaşamıyorlar mı?

— Sanat mutlaka halk tarafından değerlendirilecektir. Sermaye sahipleri bu değerlendirmeye çıkarları açısından bakarlar. Gazetelerini renkle, yazarlarımızın yapıtlarıyla daha sempatik, daha beğenilir hale getirmek istiyorlar. Yazarın bu yola özenmesinin nedeni de halkla ilişki kurma isteğidir. Devlet kontrolü altındaki radyoda yapıtının oynanmasını istemeyen bir yazara ben rastlamadım. Benim yapıtlarım radyoya uyarlandığı zaman sevindim. Çünkü bulaşık yıkayan hanım açıyor radyoyu, oohh.. benim yapıtımı dinliyor. İçeriğine dokunulmadıktan sonra yapıtlarımın renkli basında yeralmasını ben de isterim.

— Pardon hocam, Hababam Sınıfı birçok kez sinemaya aktarıldı. Ama içeriği bozulmuş, arabesk hale getirilmişti. Neden engel olmadınız?

— Böyle olacağını bilmiyordum. Bir kere kaptırmış oldum. Ama sinemacılardan çok, beni, içinde değerli mizah yazarlarının da yer aldığı senaryocular üzdü. Sinemacı ne pahasına olursa olsun filmden para kazanan adamdır. Bir sanatçı olan senaryo yazarının ise, bir sanat eserinin içeriğini çarpıtmaya, bozmaya hakkı yoktur. Renkli basına gelelim. Renk, biçim önemli değil; önemli olan içerik. Size yaşamımdan bir örnek vereyim. Marko Paşa'nın ilk sayısı çıktığı sıralarda ben atılmış olduğum öğretmenliğe, kısa bir süre için de olsa dönmüştüm ve Boğazlıyan'daydım. Aziz Nesin 15 dergiyi bana, satıp satmayacağını öğrenmek için yollamıştı. Şunu belirtmeliyim ki Marko Paşa daha çıkmadan, bunu biz Aziz Nesin'in de biraz dışında, Sosyalist İşçi Partisi'nin işçileriyle düşünmüştür. Adını da, parayı da işçiler bulmuştu. Bazı nedenlerden dolayı çıkaramayınca o parayı da partiye gelir kaydettik. Aziz Nesin'le, Sabahattin Ali sonradan anlaşma yaptı. Daha sonra ben de kadroya katıldım, üzerime düşen işi aldım. Sorumlu müdürlüğünü de, sahipliğini de, bilmem nesini de... Neyse, 15 dergiyi gazeteciye,

«hocam bu dergi burada satmaz» dediği halde bıraktım. 15 dakika geçmeden hepsi tükenmişti. Ve ben de «Aziz'e aferin yahu» dedim, bu işi başardık! «Başardınız» diyeyim; öğretmen olduk ya!.. Renksiz menksiz, gazete biçimindeki bir dergi, satmaz sanıldığı yerde sattı. Demek ki, iş içeriğinde, içeriğine uygun biçim vermekte. Onlar da çıkarı için, holdingler için, özel sermaye için çıkarıyorlar ve bizim arkadaşlarımıza başvuruyorlar. Adına da «GÜM» sayfası diyorlar. Aydın'ın (Ilgaz) esprisiyle «MİZAH DA GÜME GİDİYOR».

— 1979'dan bu yana Akşehir Nasrettin Hoca Şenliklerinde mizah öyküsü dalında ödüle değer yapıt bulunamıyor. Bunun nedeni? Bu olayda seçici kurulun bir etkisi var mı?

— Önce çekici hale getirsinler. Ben de katılırım yarışmalara. Ödül alırım alamam başka. Jüri dediğiniz kim oluyor. Bir gün de «Mübarek adam gel, şu jüride, ya da bilmem nerede sen de oturuver» falan diyen de olmadı. Ben de jüride **«adam»** olmadığı için öykü de, yazı da göndermiyorum. Arada sırada aklıma geliyor öykü yollamak fakat, kime göndereceğim? Falan arkadaş, falan sebeple, filan arkkadaş, filan nedenle iteleyecek. Geçenlerde bir yarışmanın jürisinde bulundum. Üzerime düşen görevi titizlikle yaptım. Onlar bu titizliği göstermiyorlar. Bakın, sizin yanınızda, Çınar Yayınları yöneticilerinden biri olan Aydın Ilgaz'a teklif ediyorum; Nasrettin Hoca fıkralarından yararlanarak yazdığım uzun öyküyü tape etsin ve göndersin. Ancak Sıfır Dergisi olarak, siz, jürinin güvenilirliğini sağlayabilirseniz.

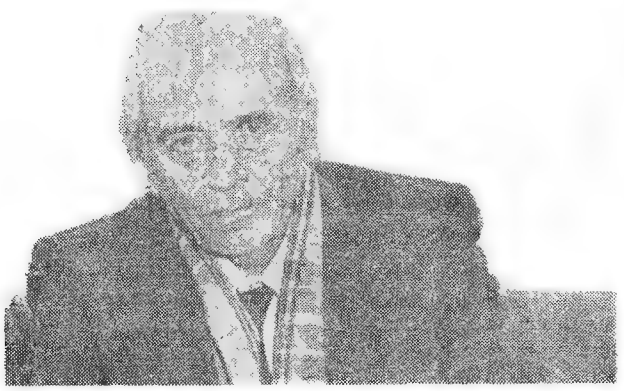

— Biz jürinin güvenilir olduğunu sanmıyoruz...

— Sıfır Dergisine düşen, okurlarına bunun için uğraştığını göstermesi. Tabii, jüride değişmeler olacaksa, yan tutmayan bir jüri haline gelecekse... Altında bilmem ne, «Konya'yı Şenlendirme Cemiyeti» çıkmayacaksa, sırf mizah onuru ile davranan kişiler bunu düzenliyecekse, ben bile amatör bir yazar gibi katılırım.

— Yetkin bir yazar ve şair olarak, genç mizah yazarlarımız ve şairlerimizle ilgileniyor musunuz? Onlardan umut bekliyor musunuz?

— Tabii ilgileniyorum. Gençlerimizin ürünleriyle aynı zamanda Türkçe-edebiyat öğretmeni olarak da ilgilenirim. Daha ilk yazılarında bile. Fakat günümüzde çıkan dergilerin sayıları o kadar fazla ki, hepsini göremiyorum. İsterim ki hepsini göreyim,

sevdiklerimi belirteyim, kendilerini özendirmek için görüşmeler yapayım.

— Öykü mü, roman mı, şiir mi yazmayı daha çok seviyorsunuz?

— Hangi dönemde, hangisine iş düştüğünü ben seziyorum. Bakıyorum şiir mi, roman mı, öykü mü; başlıyorum. Fakat şiir havasına girince, her gün şair olacaksın. Sabahleyin şair, akşamleyin şair olacaksın. Çünkü her şiir yazan oturup da, düğmesine basıp, efendim bugün şiir kesiyoruz, bu gün öykü üretiyoruz diyemez. Yani, sanatçı ne vakit iş düşerse bunu sezinler ve daha verimli olabilir. Ama durup dururken biri, «Hocam bir roman yaz da basalım» dese, yok öyle şey! «Bir Gemim Var, Varda Kosta» diye bir romana başladım. Romanın konusu şuydu: Cide'ye tersane kurulacaktı. Cide'ye gittiğimde baktım ki, tersane kurulmuş. Hatta gemiyi ben yüzdürdüm. Artık romanın gerisi yazılır mı? Gerçekleşti roman; yazmaya gerek kalmadı.

— Hababam Sınıfı, kitap olarak ilk çıkışında imzanızı taşımıyordu. İlk baskı «Stepne» imzasıyla çıktı. O sıralarda öykülerinize de adınızı yazmıyordunuz. Öykücü olarak tanınmak istemiyor muydunuz? Şair olarak mı kalmak istiyordunuz?

— Bizim toplumcu-gerçekçi şairlerden bir Arif Damar var. Yarın Dergisinde diyor ki; «Rıfat Ilgaz zaman zaman şiiri ihmal etmiştir, bırakmıştır. Biraz mizah yeteneği olduğu için, tutmuş Aziz Nesin'le yarışmaya çıkmıştır. Kendisinin büyük bir mizah yazarı olduğunu kanıtlamak için. Aziz Nesin gibi bir mizah devini onun aşmasına olanak mı vardır? Bu da bir yorum. Aslında ben şair olarak kalmak, şair olarak anılmak isterdim. Ama toplumsal bir görev ve işlev düşmüştür. «Sınıf» kitabımdan altı ay yatmışım, «Yaşadıkça» Bakanlar Kurulu kararıyla toplatılmış, Bir-iki sene sonra ellilerde «Devam» da toplatılmış. Şiir yazmadığım zamanlar, daha kapsamlı, daha esnek olan mizah öyküleri, romanları yazdım. Üç tane kitabımız toplatılmış, yatmışız, öğretmenlikten atılmışız. Buna değinmiyor da, «Rıfat Ilgaz çıkıyor Aziz Nesin'le yarışıyor, mizah yazarı olmaya çalışıyor». Hem de benim kuşağımdakilerin en genci, 15 yaşında aramıza katılan kişi diyor bunu. Sizin sorunuz gerçekten anlamlı. Ben mizahta fazla iddialı değildim. Böyle mizah yazarı olacağımı da, «Hababam Sınıfı»nın böyle tutulacağını da bilmiyordum. Öyle bir zaman geldi ki, bunu biz yazdık dediğimizde kimse inanmadı. «Hadi oradan Aziz Nesin yazmıştır» dediler. Koşullanmaya bakın Ha-

babam Sınıfı'nın ilk baskısı bir ayda bitmişti. Bir ayda beşbin kitap biter mi? 2500 tanesi tütüncüler aracılığıyla satılmıştır. İadeler gelirken bizim çok iyi arkadaşlarımızdan biri, oğlum Aydın'a, «Bak babanızın kitapları satmadan geliyor» demiş. Bu arkadaşımızın adı da, sonradan övünerek kendi bulduğu adla tanınmıştır. En tanınmış senaryo yazarı kimdir; o işte, Vedat Türkali. Halbuki kitabın kalanı da kitapçılara gitmeden, başka kanallardan satılmıştır. Hatta ikinci baskı Vedat Türkali'nin de ortak olduğu küçük bir özel sermaye şirketi tarafından adımız koyularak basılmıştır. O da sattı. Size Hababam Sınıfı ile bir olayı daha anlatayım. Liseler arasında düzenlenmiş bir yarışmada, eşimin de öğretmen olarak çalıştığı liseye Hababam Sınıfı'nın yazarı sorulmuş. Hiç düşünmeden «Aziz Nesin» demişler. Kısaca ben Aziz Nesin'le yarışmak, ondan daha büyük yazar olduğumu kanıtlamak için ortaya çıkmadım. Birinin çıkıp da böyle yorumlamasına üzülmek gerek. Evet benim ikinci işim mizahtır. Ama halk bunu birinci işim olarak görmüştür. Aziz Nesin değerli bir mizah yazarıdır. Ha, şimdi mizah yazarı dedik. Mizah diye bir yasınsal tür var mı?

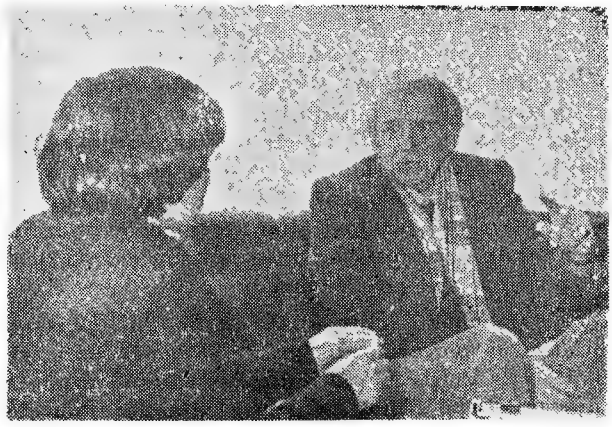

— Bazı eleştirmenler bunu kabul etmiyor. Örneğin Konur Ertop.

— Evet ama, ben söyledikten sonra Konur Ertop beyler çıktı ortaya. Doğrusu öykü, roman, şiir, piyes vardır. Mizah diye bir şey yoktur. Mizah bir bakış biçimidir. Bu karikatürcüleri de, meddahları da, sözlüsünü de ilgilendirir. Mizahçılık niteliktir, yazarın niteliğidir. Mizaha yazınsal tür dersek karikatüristler bizi sopayla kovalar. Yahu siz mizahçılık yapıyorsunuz da, biz ne halt ediyoruz diye. İşte bu bakış açısı karakterinden gelen eleştirme, yerme, şaka yapma olayıdır. Şimdi Aziz Nesin'in mizahçılığına kimse bir şey diyemez. Ama, onun öykücülüğü, romancılığı, tiyatroculuğu eleştirilir.

— İmzalı imzasız pek çok yazınız yayınlandı. Hangi yazının sizin olduğunu, bu dalda araştırma yapan insanlar nasıl bulabilirler. Anımsadığınız kadarıyla bize kullandığınız adları sayabilir misiniz?

— Akbaba'da Remzi Işık diye, Rıfat'ın R'si, Ilgaz'ın I'sıdır bu, Stepne adıyla Dolmuş'ta, belki yine Dolmuş'ta Çamurluk, Vites olabilir. Benim koymadıklarıma dergi sekreterleri de ad koymuş olabilirler. Aynı adları değişik arkadaşların kullandığı da olmuştur. Ben Stepne'yi yalnız Hababam Sınıfı için kullandım. Örneğin Sabahattin Ali'de Marko Paşa'daki bazı yazılarına adını koymamıştır. Mutlaka bu yazıların bir biçemi vardır. İyi niyetle davranıldıktan sonra anlaşılır. Ad koymadığım bazı yazılarımda kaybolmuş olabilir.

— Marko Paşa nasıl kapatıldı? Devlet mi kapattı?

— Marko Paşa'yı devlet kapatmadı. Ben kapattım. Çünkü artık işlevini tamamlamıştı. 1950 seçimlerinden sonra halk umudunu DP'ye bağlamıştı. Bizim dergimizi artık halk okumaz, okumadı da. Son yıllarında benim sanatoryumda sıram geldi. Yatmaya gidiyorum dedim. Ve dergiyi arkadaşlara bıraktım. Rasim, «sen bir manşet yazısı ve fıkra bırak, ben dergiyi çıkaracağım» dedi. O yazıları yazarım ama üç beş sayı sonra kapatırsınız demiştim, nitekim öyle de oldu. O sırada Aziz Nesin de Medet'i kapatmak zorunda kaldı. Çünkü artık kimse okumuyordu dergilerimizi. Ben orada DP'yi eleştirir gibi bir yazı yazdığım zaman arkadaşlar, yahu Rıfatcığım halkın umudunu niye kırıyorsun sen dediler. Benim yazdığım yazılardan birinin adı şuydu, «Giden Paşam Ama, Gelen Ağam Değil» bunu geçenlerde politikacılarımızdan biri de kullandı. Devletin kapatmasına gerek kalmadan biz işlevimizi tamamlamıştık. Yalnız bizi programa dahil ettiler. «Kökü dışarda mizah dergileriyle de uğraşacağız» dedi Menderes. Biz onlar kadar bu konuda becerikli değiliz. Daha sonraları acaba devlet bizimle uğraşır mı diye 1953'de Adem Baba'yı çıkardım. Birinci sayıdan 7 dosya açtılar. Bunlardan birisi de «müstehcenlik» dosyasıydı. Bir bu eksikti. Bunlardan biri de Mehmed Kemal kardeşimizin yazısına konu oldu. O, sözde Nasrettin Hoca fıkrasıymış gibi anlatıyor. Fıkra benim ağır cezaya verilen yazımın konusu. Herşeyden önce ben bu yazıdan dolayı mahkûm olacağım. Ayrıca 5 sene 5 ay 25 gün bir tecilim var. Bunu Mehmed Kemal'in bilmemesine imkân yok. Efendim, şöyle bir fıkra var diyor. Fıkra da bir sanat yapıtıdır, sen niye geçiştiriyorsun. Benim kızdığım bunlardır arkadaşım. Bir sanat yapıtının sahibini sen inkâr edemezsin. Kolay kolay silemezsin, atamazsın orta yerden. Sen ki, yazarsın, böyle yaparsan kendi mesleğine saygın olmaz. Sırası gelmişken fıkrayı da anlatayım. Adamın biri çekmiş kafayı, kürsülerde atanların da, şu apartmanlarda yatanların da, bilmem ne yapanların da ağzına... derken polis yakalamış. Karakola götürmüş. Sen hükümete hakaret ettin. Adam, ben, hükümete falan hakaret etmedim. Sen böyle dedin mi? Dedim. Efendim, de ki hükümete hakaret ettim. Ama geçmiş hükümete hakaret ettim. Şimdikine değil. «Ulan kime yutturacaksın, biz biliriz ağzına edeceğin hükümeti» der polisler. İşte biz bundan bir seneye mahkûm olacağız. Sonuçta hukuk bilmediğimizden beraat ettik.

— Geleceğe yönelik çalışmalarınızdan söz eder misiniz?

— Bakın, geleceğe yönelik bir romanımdan söz ettim, ama yarıda kaldı. Kolay kolay geleceğe yönelik şeyleri saptayamıyoruz. Bugünlerde yazmak istediğim gerçekten bir roman. Romanın konusunu da henüz saptamış değilim. Çünkü, romanın sorun olduğu bir dönemde yaşıyoruz. Bugün toplum da ne istediğini, romancı da ne vereceğini bilmiyor. Anadolu'yu çok iyi değerlendirmek gerekiyor.

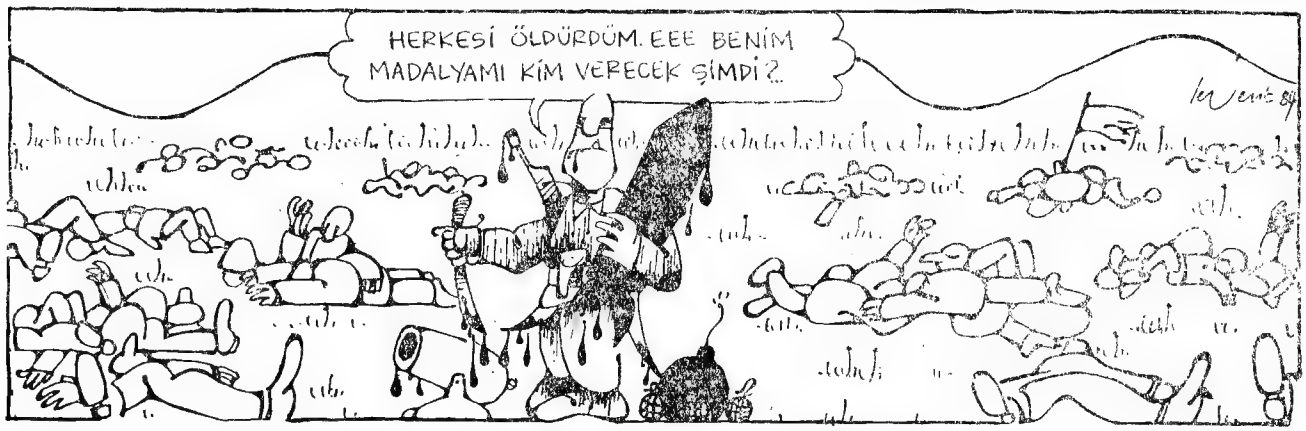

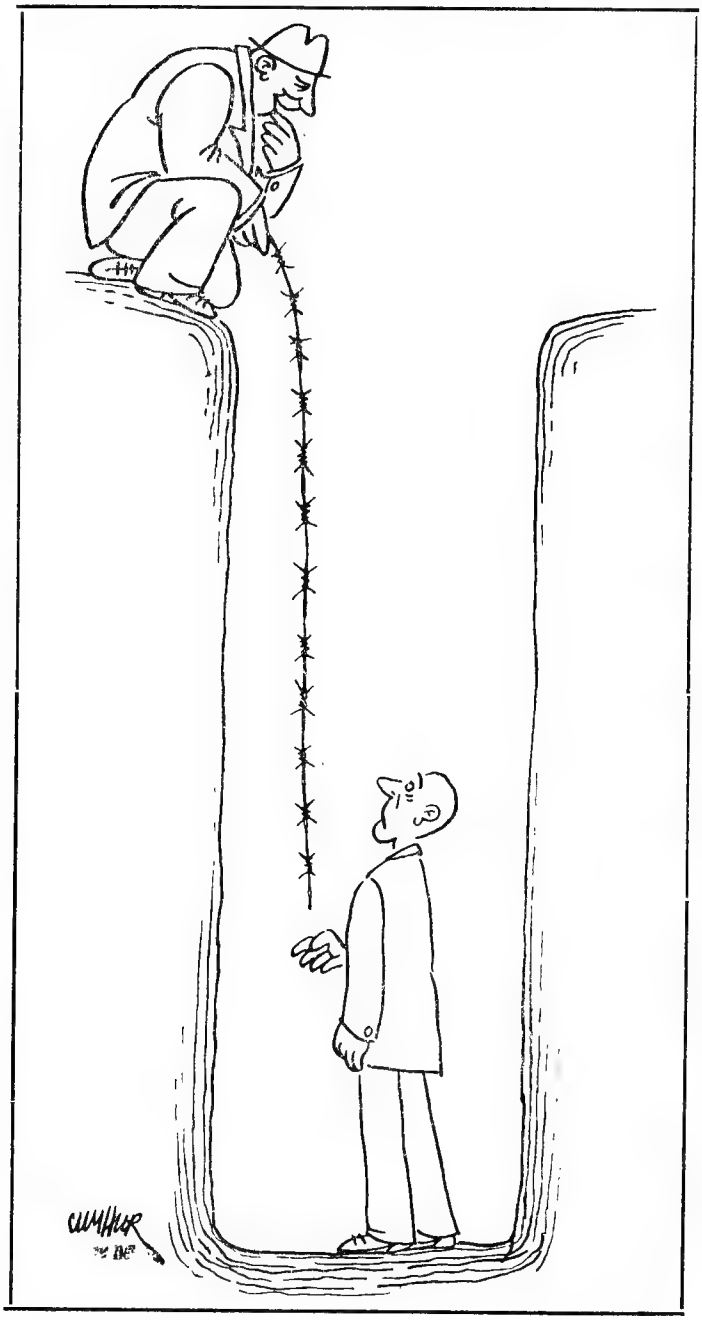

B O R Ç

Gözyaşı en iyi ilaçmış.
Desenize bu durumda
Bir de teşekkür borçlandık
Anamızı ağlatanlara...

Tahsin ŞENTÜRK

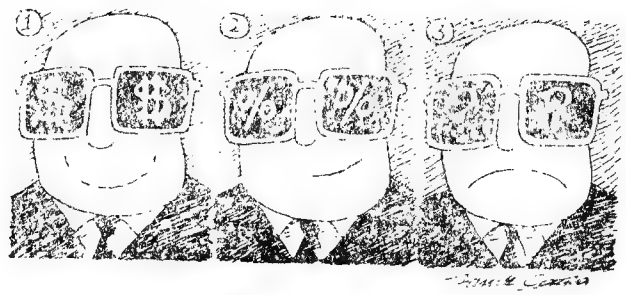

sait munzur
karikatürler

güldük yine de...

KARİKATÜRDE TİP VE TİPLEME

Ümit SARIASLAN

Karikatür «kişi»si ile yaşamın gerçek kişileri arasında nasıl bir ilişki kurulabilir. Karikatürün «kişi»leri nasıl, doğarlar.. Oluşurlar.. Karikatürde «tip».. Tipleme.. Yaşayan tipler.. Gerçek kişilerin karikatür konusu (öznesi) olmaları karikatürü sanat-dışı kılar mı.. Karikatürün sanatsallığıyla güncelliği birbirlerini dışlar mı.. Karikatürde konu.. Konular ve kişiler (tipler).. Güncel olaylar, güncel kişiler anlatılırken genel ve evrensel olana da varılabilir mi..

Önümüzdeki sayılarda bu ve benzeri sorulara karşılıklar aramaya çalışacağız.. Aynı sorunların daha yoğun tartışıldığı edebiyat dünyamızdan girerek sürdüreceğiz..

ÖNCE EDEBİYATA BİR GÖZ ATARAK

Roman ya da öykü kişilerinin gerçek yaşamdaki benzerlerini, yakın ve uzak çevremizden hangi tanıdık yüzle çakıştıklarını araştırmak merakımız, edebiyat tartışmalarının da konularındandır.

Filanca roman ya da öyküdeki filanca «kişi»nin filanca gerçek kişi olduğu ya da olabileceği savı, edebiyat dünyamızın ilginç tartışmalarını da oluşturuyor.

Önce edebiyatçılarımızda sonra okuyucularda süren bu merakın, roman ve öykü kişilerinin gerçek kişilerden benzerlerini, eşlerini arama ilgisinin kaynağı neredendir?

Zaman zaman kimi edebiyat yapıtlarındaki kimi kişilerin —neredeyse— gerçek kişilerden çoğumuzun bildiği şu ya da bu kişinin kendisi olduğunu, hatta kişiliğinin verilmesinde eksiklikleri fazlalıklar bulunduğunu anlatan, araştıran edebiyat yazıları okumuşuzdur. Yaşamdaki gerçek kişilerle, edebiyat yapıtlarındaki «kişi»lerin böylesine benzer ve aynı kişiler olabileceğini düşünmek, tasarlamak kaygısı nereden gelmektedir.. Ya da, gerçekten, yazarının gerçek kişilerin olduğu gibi anlatılıp aktarıldığı edebiyat yapıtları yok mudur?..

Roman kişilerini, öykü kişilerini okuyup, izlerken rahatsızlık duyuyor, yeriniyor, gocunuyor, keyiflenip, kıvranıyor muyuz. Birilerinin —yakın çevremizdeki birilerinin— haksızlığa uğratıldıklarını, hırpalanıp, örselendiklerini ya da abartılıp, yüceltildiklerini düşünüyor muyuz. Böylesi bir değerlendirme yaklaşımıyla, yazarın, kimi roman «kişi»lerine yaklaşımını onayiayıp, kimilerine yaklaşımını —tanımak kaygısının dışında— bir de haksızlık sayıyor muyuz..

Edebiyat yapıtıyla kurduğumuz ilişki bizi böyle bir yola sokuyorsa bu, yapıtın gerçekliği yansıtmaktaki üstünlüğünden, ustalığından, yazarın gerçek kişileri roman ve öykü kişileri biçiminde yeniden yaratıştaki yeteneğinden midir.. Yoksa bizim illa da edebiyat kişilerini gerçek kişilere benzetmek, onlarla benzerlikler arama eğilimimizden mi.. Edebiyatı, bizi olduğumuz gibi gösteren, yansıtan bir ayna olarak görmek isteğimizden mi.. Gerçekliği, bu arada edebiyat gerçekliğini de güncellik içinde algılama konumuzun kaçınılmazlığından mı..

Günlük yaşamı, günlük olayları olduğu gibi, edebiyat yapıtlarını da güncellik içinde algılıyoruz. Perde kapandığında, film bittiğinde, romanın sonuna gelindiğinde... sahnedeki, perdedeki, metindeki gerçekliğin yansısı, içinde yaşadığımız gerçekçilikle kuşatılmaktadır. Yapıtın gerçeği yaşamın gerçekliğine eklemlenmektedir.

Güncel ve Edebiyat adlı yazısında Mehmet H. Doğan, «Edebiyat yapıtları, inandırıcı olabilmek için bir yandan toplumsal ve bireysel (nesnel) gerçekliğe uygun, nesnel gerçeklikle ilişkili bir dünya yaratmak; etkili olabilmek içinse bu gerçekliği, kendisiyle çelişmeyecek bir biçimde değiştirmek (bozmak - yeniden kurmak) zorundadır.

Edebiyatın güncelden ayrıldığı, ama makro-planda onunla çakıştığı yer de burasıdır işte. Büyük edebiyat yapıtları, o ünlü benzetişle söylersek, ağaçtan söz ettiği halde ormanı gösterir bize; bir tek ağaca takılıp kalmaz.» (1) diyor.

Hem nesnel gerçeklikle ilişkili olmak, hem de bu gerçekliği çarpıtmadan değiştirmek..

Cemal Süreya bizim başta sorduğumuz sorulara ilişkin güzel yazısında (2) adını saydığı romancı ve romanlarımızdan sonra «kişisel ben»in «metinsel ben»e dönüşebilmesi durumunda roman gelişiminden söz eder. Şu örneği verir: «Dostoyevski, «Cinler» de, Karamzin tipinde Turgeniev'i yaşatmıştır. Böylece Turgeniev'i hicvetmek istemiştir. Ama «Cinler»deki Karamzin' le Turgeniev için tıpatıp aynı kişiler diyebilir miyiz? Bir prototiptir Karamzin. Turgeniev'den çıkış yapmış da olsa, belli bir tür yazar tipinin bütün örnekleri üst üste gelmiş, birleşmiştir Karamzin'de. Böylece toplumsal bir tabana oturtulmuş olmaktadır o.» (3)

Edebiyat yapıtındaki «kişi»ler, yaşam gerçekliğinin, «nesnel gerçekliğin» çarpıtılmadan değiştirilme siyle doğuyorlar. Romancı böylece, «kişisel ben»i «metinsel ben»e dönüştürürken «toplumsal bir tabana» da oturtmuş olmaktadır onu. İster kendisini anlatsın, isterse çevreden gerçek kişileri, Mehmet H. Doğan'ın deyişiyle inandırıcı olabilmek nesnel gerçeklikle ilişkili olmaya, etkili olabilmekse gerçekliğin kendisiyle çelişmeyecek bir biçimde; bozulup, yeniden kurulmasına bağlanıyor. Bu gelişim, öznel olandan nesnel olana, ulusaldan evrensele çoğullaşmanın da anahtarını verir bize.

Böyle olunca edebiyat «kişi»sini; çevremizdeki bildik kişilere, yaratıcısına benzetmek niye.. Bildik kişilere değil, belki, tek tek hepimizden ortak özellikler taşıdı; belli bir tarihsel kesite, oluşa, karakteristiğe, ortak ve belirleyici olana yanıt verdiği için «bize» benzetmeliyiz onu. Roman ya da öykü kişisini..

Burada roman «kişisi»nin hangi gerçek kişiye benzediğini araştırmak değil, edebiyat yapıtının kendisine kahraman seçtiği «özne»nin —nesnel gerçekliğin akışı içinde— ele alınış biçimi önem kazanmaktadır. Çıplak gerçekliğin kendisi değil, onunla kurulan ilişkinin niteliği öne çıkmaktadır.

Aziz Nesin'in «Sülün Osman»ı ile, şu bizim bildiğimiz yaşayan Sülün Osman aynı «Sülün Osman» mıdır.. Aynı olup olmadığı bir yana, Nesin'in «Sülün Osman»ı yaşamın Sülün'ünden daha gerçektir, daha yaşayandır. Çünkü bir «prototiptir» «Sülün Osman». Gerçek bir ebediyat «kişisi»dir. «Metinsel ben» dir. İnsan tekinin öznelliği yerini, nesnel gerçeğin, toplumsal ve bireysel varoluşun karakteristiğini bulduğu bir «tip»e, bir «roman kişisi» ne bırakmıştır.

Edebiyat yapıtının başarısını ya da başarısızlığını çizen de bu sonuçtur.

Gelecek yazı: KARİKATÜR (ÇİZGİ) KİŞİSİ İLE GERÇEK KİŞİ.

---

(1) Mehmet H. Doğan: Güncel ve Edebiyat. Milliyet Sanat Dergisi, Yeni Dizi, Sayı: 14-15.

(2) Cemal Süreya: Romanda Gerçek Kişiler. Milliyet Sanat Dergisi, Yeni Dizi, Sayı: 9.

(3) a.g.y.

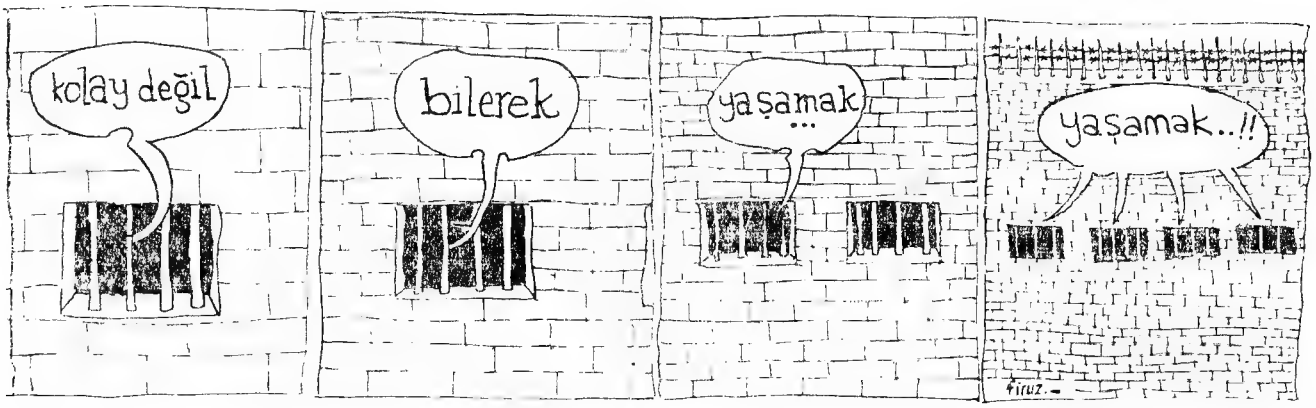

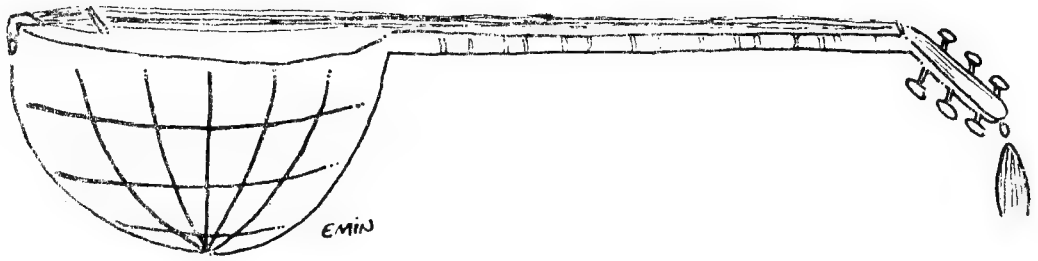

(Baştarafı 13. sayfada)

— Bana da aynısından. Yanına birkaç acı biberle, şalgam suyu...

Birkaç saniye iki adam birbirlerini yan gözle süzerler. Sonra Samancı oturduğu yerde ağır ağır yarım çark dönerek şef garsonu çağırır :

— Baksana garson... Ee, yaptığım siparişi değiştirmeyi düşünüyorum. Soğan yerine karışık salata ve mantar soslu bonfile koyarsınız. Ve buna bağlı olarak et suyu içinde haşlanmış istakoz getir. Ha balığı unutuyordum az kalsın. Yemekten sonra daa... bir parça rokfor peynir ,çikita muzu, bi tepsi kaymaklı baklava... Hepsi bu kadar.

Şef garson Doç'a doğru döner. Doç gözleri yerde, kaşları yukarıda :

— Ben de aynı şeyleri tercih edeceğim. Ve de aynı zamanda Fransız şampanyası aç bize.

Bugün Doç ve Samancı arasıra karşılaşıp konuşurlar. Ne var ki bu konuşmalarında traktör lastiği ile çamaşır makinası kutusu bahsini hiç açmazlar. Sanki bir zelzele olmuş da traktör lastiği ve çamaşır makinası kutusu yerin dibine geçmiş gibi...

——oOo——

Yazan : **Stephen LEACOCK**
Çeviren : **Serkan UYRUM**
Adapte : **Sait MUNZUR**
Erol ABAYHAN

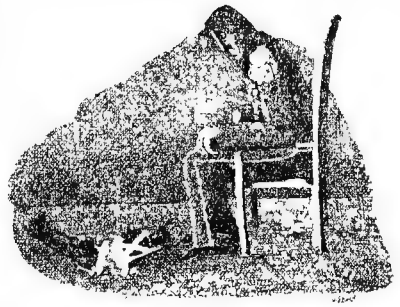

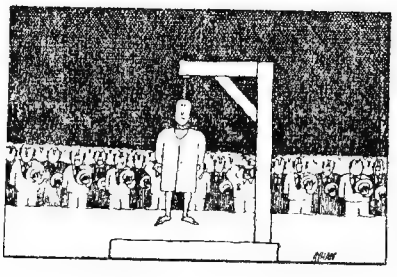

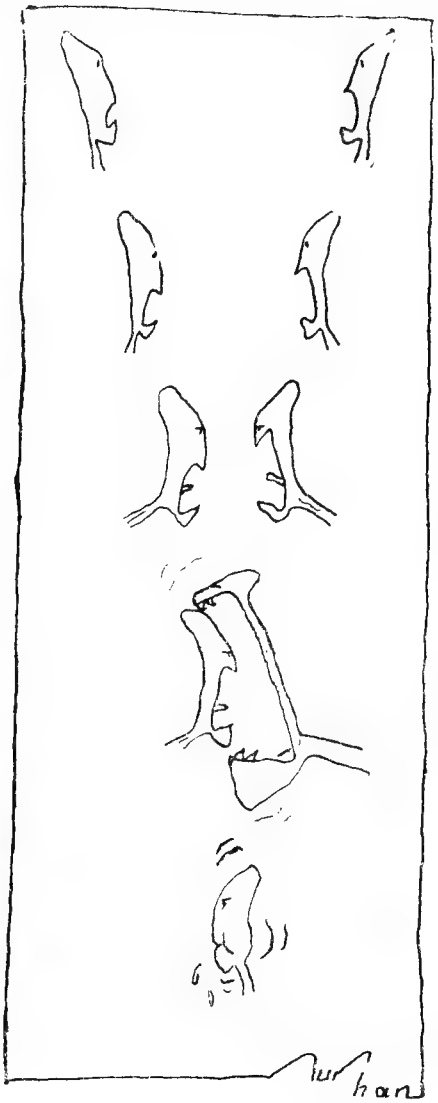

SEMERCİNİN ÖLÜMÜ

Mehmet ERDEM

Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik. Ol seyyahatimizde kaşaneler, viraneler temaşa ettik. Ol mahalle köyler, kazalar, dağlar, bağlar gördük. Ol bağlarda asmalar, asmalarda üzümler salkım salkım idi.

Gide gide bir meydane geldik de, ol meydanın semalarını kül bulutu sarmış idi. Bir de gördük ki, ol mahallin merkebâtının cem-i cüm lesi, ol meydanda vur patlasın çal oynasın bir hengamede ki, anlatmakla olmaz, görmek gerek ki, ne seyir olur. Biz dahi daldık seyrine ki, acep düğün müdür, dernek midir, deyi.

Anda seyretmekliğimi gören, kolunda badem gözlü terü taze bir civelek sıpayla gülüş ahenk cûş etmekte olan bir kart zampara:

— Haydi moruk, sen dahi duhul etsene şenliğimize, dedi de kendime avdet ettim. Ol kart zamparaya cevaben:

— Hayr'ola, düğün müdür, dernek midir de böyle cûş etmekte cümle hemcinslerim? dedik de, kart zamparanın kolundaki civelek sıpa işveli işveli bademgözlerini süzdü de:

— Düğün, dernek ne ola ki sevincimiz yanında? dedi.

Çok merakta kalup, cevabat verememekteyken, made eşekler katıldı münaveremize:

— Düğün, dernek dahi bayram ne ola sevincimiz yanında?

— Sevincimiz çok büyük!

— Bütün merkebatın istiklal bayramı var bugün!

— Eşeklerin istiklaline kavuştuğu gün olarak anılacak bugün.

— .....!?

Her bir merkebatın serinden ayrı bir anırma çıkmakla dağlar taş lar inledi. Bendenize merkep çelebi zerrece birşey anlamadı da bön bön bakakaldı onlara. Anda hepsi güldi halime. Komik bir adem vaziyetinde şaşkın şaşkın bakışlarım, cümle merkebatı daha da güldürdü de, ol merakla gene de sual eyledim:

— Cümle merkebat ehli ol istiklali nasıl sağladı? deyü.

Yaşlıca bir eşek annacıma gelüp de, cevap eyledi:

— Bilmez misin babalık, Palancı Mustafa Efendi vefat eylemiştir. Ol sevincimiz onadır.

Dahi gene anlamadık da, merakımızdan yine sual eyledik:

— Palancı Mustafa Efendi vefat etti ise Allah rahmet eyliye. Bunun ile sizin istiklalinizin ne alakası var? dedik de genç bir eşek cevap derç eyledi:

— Ammada kalın kafalı bir hödükmüşsün be babalık. Bunu anlamıyacak ne var be yahu? deyü tefe koydu da, ol meydandaki cümle eşekler benim hödüklüğüme bir dahi güldüler. Yaşlı eşek benim ol hödüklüğümü anladı da, latife ile karışık cevaben sual eyledi:

— Sırtıma bak ey babalık, ne görüyorsun söyle heman, dedi de, sırtına bakmakla ağaçları eğreti duran palanı gördük de cevap eyledik:

— Sırtında bir palan görüyorum, bütün merkebatta olduğu gibi...

— Şükür palanı bari görebildin, dedi de lafı güzafına devam eyledi: Ol palanları hep palancı Mustafa Efendi imal eyler idi...

Ol lafı güzaftan hala zırnık hisse almamış idim.

— Eee? deyü sual eyledik de.

— Moruk amma da laf anlamaz mışsın, deyü latife ettiler. Ve anlattılar bu büyük sevinçlerinin menşeîni. Ol zamanda, ol mahallin plancısı Mustafa Efendi vefat eylemiş imiş. Ona imiş bütün bu cümbüşat...

Anda sorduk da:

— Ol mahalde Mustafa Efendiden made palancı yok mudur? deyü.

Ol meydandaki merkebat hep bir ağızdan cevap eyledi:

— Made plancı yoktur! deyü.

Devamen her ağızdan başka cevabat serdedildi:

— Gayrı sahiplerimiz bize palan yaptıramıyacak!

— Sıpalarımız yaşadı. Onlara palan yaptıramıyacaklar..

— Yaşlılarımız da sırtımızdaki palanları bir an evvel eskitmeye bakalım.

— .....!

Ol merkebata iki kelam laf eyleyelim dedik de, anırtımızı kale alan olmadı. Ol fikriyatımızı gene de beyan eylemekten geri kalmadık:

— Muhterem merkep kardeşlerim. Ol sevinciniz boşunadır. Palancı Mustafa Efendi vefat eylemekle palandan kurtulamazsınız. Biz eşşek olduktan sonra bize bir palan yapan bulunur, dedik de, hep bir ağızdan cevap derç ettiler:

— Amma bu civarda Mustafa Efendiden made palan ustası zenaatkâr yoktur. Kim yapacak bize palanı?

— Bulunur, bulunur, dedik de, hepsi hınçlı nazarla yüzümüze baktılar.

— Mustafa Efendi nasıl palan yaparıdı? dedik de, hepsinin onun yaptığı palanlardan hoşnut olduğunu gördük.

— Allah için her bedene hokka gibi oturan palan yapar idi.

— Neme lazım, yiğidi öldür hakkını yeme demişler. Hiçbirimizin sırtında yara olmaz idi.

— Yara bir yana, birimizin sırtında dahi yağır yoktur.

— Biraz bol yapar idi amma, güzel palan imal eyler idi, rahmetli. Palanlarımızın arasına sahiplerimiz keçe koyar böylece rahat eder idik.

— .....

— Öyle ise imdi ol sevincinizin sebebatı niyedir? diye sual eyledik de:

— Amma da kalın kafalı imişsin be moruk deyü serzenişte bulundular.

— Bu bir temenni değül amma, yarın acemi bir palancıya rast gelirsiniz de Palancı Mustafa Efendiyi ararsınız, dedik de:

Hep birden güldüler de yanımızdan uzaklaştılar..

*
* *

Dağlar aştık, ovalara ulaştık. Uçsuz bucaksız deryalar, ummanlar gördük. Ol gâhımız gene merkebatın cümbüş eylediği küllüğe geldi de, gördük ki: Ol cümbüş yapan merkebatın yerinde yeller esmekte. Merakımıza zail oldu da, ol meydanda cümbüş yapan merkebattan bir ferdi boşuna aradı gözlerimiz..

Ol merakımızdan o mahalde merkep aramaya koyulduk da, bir zaman sonra sırtındaki odunun ağırlığı altında, dahi iki büklüm hemcinsimizi gördük de bu manzara nezdinde gözlerimiz rutubetlendi.

Ol yükün ağırlığından ziyade palanın uygun olmamaklığı sebebiyle hemcinsimizin acılar içinde olduğunu gördük. Ol merkez de bizi görmekle hemen tanışlık verdi.

— Siz, ol seyyah Merkep Çelebisiz, deyü lakırdı etti de, bendeniz de onu tanıdı. Kolunda taze sıpa ile cilveleşen kart zampara idi o.

— Ne kadar dahi haklı imişsiniz. Biz onca merkebat, yaşasın Mustafa Efendi öldü, artık bize kimse palan yapamıyacak, diyorduk. Nasıl da yanılmışız. Sahiplerimiz yeni bir palancı bulup getirdi. Ol palancı, aceminin acemisi. Öyle pa-

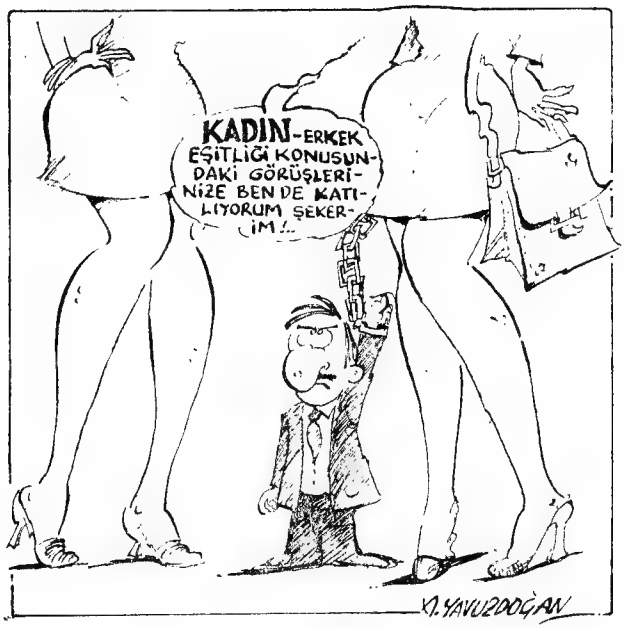

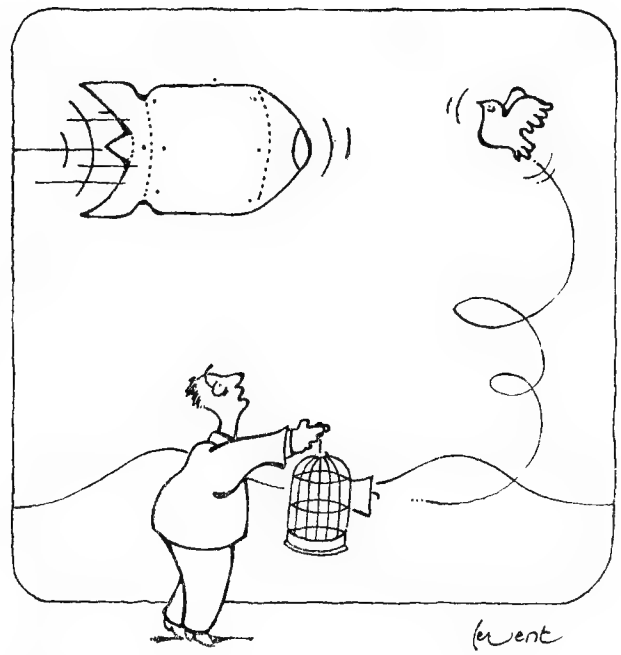

lan imal eyliyor ki, dah bir gün dahi sırtımızda taşımadan yara bere içerisinde kalıyor sırtlarımız, diyerek, mevla aşkına eğil dahi bir bak sırtıma, dedi de, sırtına baktık, ol merkebin sırtı yara bere içerisinde idi. Anda onun sırtını gören nice taş yürekli olur ise olsun, merhamete gelir, acır idi.

Ol merkeple ayak üstü biraz lakırdı ettik de ol mahallin bütün merkebatının palancı Mustafa Efendinin ölümüne sevinmiş olmaktan naaşı büyük bir yeis içerisinde olduklarını beyan etti.

Ol merkebin sahibi arkadan gelmekte olduğundan lakırdımız fazla devam eylemedi.

Yolcu yolunda gerek deyüp, biz dahi yola revan olduk da, hemcinslerimizin ol vaziyyetini ol seyyahatnamemizde derç ettik ki, kıssadan hisse kapıla deyü ey sevgili kari...

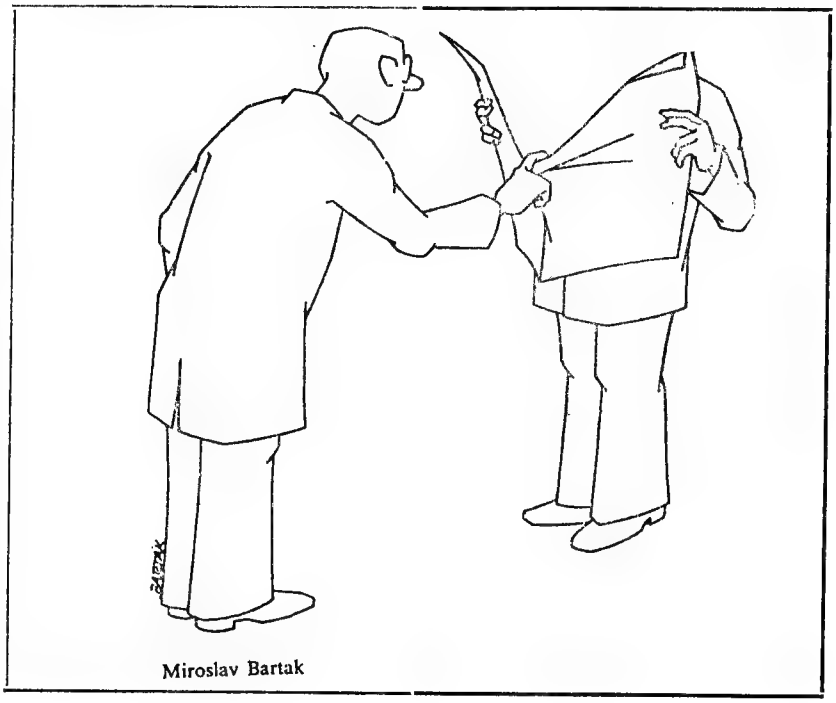

Miroslav Bartak

âlimler âleminden no : 6

Hazin ve geveze kuklalar arasında iki kişilikli âlim

Kurtuluş KAYALI

MEHMET GEMİCİ'ye

Beş-on öğretim elemanı odanın birinde toplanmış, konuşuyorlardı. Çoğunluğun sinirli olduğu belirgindi. Bazılarının ağzını bıçak açmıyordu. «Sıfır» dergisinde bu ay onlar reklam olmuşlardı. Şemsettin Kırbaş birkaç ay önce asıl adını bırakıp adamcağızın arkasından gülerek «Münevver Tanyeri» demişti. Aha şimdi de Şemsettin gündeme gelmişti.

En öfkeli olanı tepiniyordu.

— Adam kinini kusuyor!

Ondan sonra şöyle bir turalayıp konuşmasına devam ediyordu.

— Oda oda dolaşıp topladığı dedikoduları yazıyor.

Sonra masaya oturup kaz gibi düşünmeye başlıyor ama gene dayanamayıp kükrüyordu.

— «Alimler Aleminden» yazı dizisinin biteceği yok. Bu gidişle pehlivan tefrikasına dönecek. Dönderip dolaştırıp bana kılçık atıyor.

Kıçından soluyan öğretim elemanı hiddetini hâlâ sürdürüyordu. Fakat suratında birden tatlı bir gülümseme belirdi.

— Adamın hakkını ödeyemeyiz. Aslında bilmeden bize referans yazıyor. Yerimizi daha bir sağlamlaştırmamızı sağlıyor.

Konuşmaları oldukça sakin dinleyen Kel Nevruz kendine has üslubuyla monoloğu kesti.

— Sadece önemli (!) kişiler üzerinde duruluyor. Yüksel Tozkaya gibi hoş ve boş adamların da yazılması lâzım.

Acemi mizah yazarı telepati yöntemiyle bu konuşmaları dinliyordu. O kadar uğraşıp didiniyor, her akşam yazdıklarını yırtıp atıyor, yeni baştan, yeni baştan yazıyordu. Çünkü, kimseden bilgi almadan yazdıklarını onun bunun üzerine atmaya meyyaldiler. Ramses Garip kendi ağzıyla eşantiyondan koşuşturma görevlisi olduğunu bile anlatmıştı. Kitap okunarak yazılan şeyleri de birilerinden duyduğu sanılıyordu. Cümle âlem yanılıyordu. Uydurarak yazdığı şeylere dahi gerçekmiş gibi kanılıyordu. Belki de boş atıp dolu tutuyordu. Belli ki, çoğu kişi de bu martavalları yutuyordu.

Ama asıl yazılacaklar onun bunun üzerinde kalmasın diye erteleniyordu. Cümbüş o zaman kopacaktı. En bilinmemesi gerektiği sanılanlar bile biliniyordu. Geçmiş gözlerin önünden siliniyordu. Acemi mizah yazarı yüksek sesle konuşmaya başladı.

— Çüş! Çüş! Birkaç sene sonra başlayacak asıl cümbüş!

*
* *

Gene birilerinden mi duymuştu? Yok, yok gazete tararken gözüne ilişmişti. İhsan Zeren ve Emine Silgiç bir gün Hurşit'in Mektebinde kafa kafaya verip düşünüp taşınmış lardı. Yok canım ne kafa kafaya vermesi, kelle kelleye vermişlerdi. Zaten yazılanların bir kısmı yanlış mı çıkıyordu ne? Bir zamanlar da seyip gezmek lafı sevip gezmek olarak çıkmıştı. Sevmek insani bir durumdu. İpini koparıp başıboş gezmek ise hayvanî.

*
* *

Kimi zaman insan düşünüyordu. Seda Tarık olumlu görünen çoğu kişiden daha dürüst değil miydi? Seymen'in bölüm başkanlığını kutlama kervanına katılanlara; Seymen, Tanyeri ve Ügel'i yerlere kadar eğilerek selâmlayanlara — Şişt! Şişt! Oğlum bari herkeslerin içinde yerlere kadar eğilme. Zaman zaman da baston yutmuş gibi dolaşıp iyice madara oluyorsun. Bana haberi kuşlar getiriyor. Hayatta kuşlara değil puştlara kızmasını öğren. Pek genç değilsin ama yaşın gene de elverir. — göre kişisel onurunu daha iyi korumuyor muydu?

Seda, sağcı olmasına sağcıydı ama Şefik ve Şeref gibi yağcı değildi. Hem Seda'nın Seymen ve Tanyeri'ye daha rahat yaklaşmak olanağı vardı. Yeni reis yüzünden Tanyeri artık kolayca Seda hakkında olumsuz sicil veremezdi. Bir de yukarıdaki Arife Aslan ve Mahmut Nacar kendi düşünsel konumlarına daha uyumlu davranmıyorlar mıydı? Ulan be, devran bir başka dönüyordu. Herkesin diline düşen sarhoş Talip karakter kanserinden muzdarip olanlara bazı yönlerden iyi bir örnek oluşturuyordu.

Acemi mizah yazarı, yazacağı güzellikleri hep bir başka bahara erteliyordu. Yazılacak o kadar çirkef vardı ki. «İti an sopayı hazırla» deyişi ne de gerçekçiydi. «Al atını, dikeyim tımarını» diyemedikten sonra âlimlerin karacahil olduğu kolayına yazılamazdı. Alimler herşeyi affederlerdi de, cehaletlerinin alenen telaffuz edilmesini dünya durdukça unutamazlardı. Ama güzellikleri tam yazacakken, epeyce de yazmışken tanıdık bir ses kulaklarını çınlatıyordu.

— Ölüyü diriyi ittin, gözü bize diktin!

Daha kalıcı olan çirkinlik miydi? Durup dururken onlar mı göze batıyordu. Aslında Hurşit'in Mektebi çok hareketli bir yerdi. İyiyle kötünün, güzelle çirkinin, doğruyla yanlışın içiçe yaşandığı bir garip âlemdi. Dünyanın en iyi ve dünyanın en kötü yeri.

*
* *

Ortalıkta volta atıyordu. Tanıdık birkaç kişi ile hem konuşuyor hem yürüyordu. İçeri girdiklerinde bayağı bunalıyordu. Biraz daha hava almak istiyordu. Sonunda herkesin içeri girmesi emredildi. Ağır ağır yatağına doğru yanaştı. Hafifçe yatağına ilişti. Sigarasını çıkarıp yakarken amir koğuşa girdi. Önüne açtığı kitabını okumaktaydı. Amirin yanına geldiğini karartısından hissetti, Aheste aheste başını kaldırmasına fırsat vermeden amir bağırmaya başladı.

— Ayağa kalksana be adam!

Trabzon'lu Hasan sinirlendi. Memlekette bir zamanlar milletvekilliği yapmış, bir zamanlar da öğretim üyesi olarak çalışmıştı. Şimdiye değin onurunu kimseye çiğnetmemişti. Ne âlâ memleketti yahu! Bir ara saygın bir etiketi olması itilip kakılmasını engelleyememişti. Sıradan bir vatandaş olsa da alnı açık yaşamak isterdi. Kimselere yaltaklanmamıştı.

Hasan Kuran bunları düşünürken amir onu yakasından tutup ayağa kaldırmaya çalışıyordu. Sinirden dizleri titremeye başladı. Dizlerinin titrediğini hisseden amir korktuğu sanısıyla Hasan'ı hırpalayarak

kaldırmayı denedi. Hasan direndi. Nezaketini kaybetmeden karşılık verdi.

— Sizin karşınızda ayağa kalkmak zorunda değilim.

Amirin rengi değişti. Bar bar bağırmaya başladı. Ağzına geleni söylüyordu. Ağzı da bozuktu hani. Hasan iyice sinirlendi. Aniden ayağa kalktı. Amir başardığı sevinciyle gülmeye başlamıştı bile. Kendinden emin bir rahatlıkla ayakta duran Hasan şöyle gerinir gibi oldu. Bu sırada da, sessizliği gayet net olarak duyulan «Şrak... şrak...» sesleri bozdu. Amirin birlikte çalıştığı görevlilerin çoğu olayı göremediklerinden bir zavallının yaltaklanmak için amire tezahürat yaptığını zannettiler.

Hasan Kuran öldükten sonra onun yapıtlarını değerlendirmek düşe düşe Kuran'ın «Ayı Mahmud» dediği Mahmut Saltay Seymen'e düşmüştü. Her devre uyacak kadar esnek bir yapıya sahip olan Seymen, Hasan Kuran'a göre «Önemli mes'elelere vakıf olamıyan» bir bilim adamıydı. Kolay şartlarda kahramanlık taslamaktan hoşlanan Seymen tokat olayından otuz yıl kadar sonra Kuran'ı diline dolayıp kükremeye başlıyordu.

Sadece Seymen mi? Münevver Tanyeri de dürüst bir kişiliği olan Hasan Kuran'dan hazzetmiyordu. Koşuşturma görevlisi Seda'nın «Tarih çalışmaları Seymen'in, Tanyeri'nin ve Kuran'ın sağlam temeller üzerinde yükselmektedir.» şeklindeki cümlesinden Münevver hoşlanmamıştı. Seda Tarık istemiyerek Münevver'in de adını anmıştı. Fakat Münevver bunu gayet doğal görüyordu. Hasan Kuran da kaç paralık tarihçiydi canım. Seda'nın kulağını çekip Hasan Kuran'dan bahsetmesini önlemeliydi.

Hasan Kuran «Tarihçiliğin Sahibi» başlıklı makalesinde Mahmut Suad Geçitli'nin tezlerinin sadece ayrıntıda değişikliğe uğradığından bahisle onun önemini vurguluyordu. Bir anlamda «Hepimiz ondan feyz aldık» demeye getiriyordu. Amma velakin zatını dev aynasında gören geri zekâlı Münevver Tanyeri müstear adla yazdığı bir makalede kendini kastederek «Prof. Geçitli'den sonra nadiren rastladığımız çok cepheli ve derinlemesine bir metod anlayışına sahip dünya çapında terkibi eser üretebilen bir beyin» diyordu.

Kafası son zamanlarda okuduklarıyla iyice karışan Levent önündeki sorunları nasıl çözümleyeceğini düşünüyordu. Ders kitabı olarak okudukları çoğu konuda onu tatmin etmiyordu. Irkçı görüşlerden biraz da rahatsız oluyordu. Yetişme şartları geleneksel değerleri benimsemesine yol açmıştı. Şu sıralarda Hasan Kuran'ın «Dünya Egemenliği Fikriyatımız» başlıklı eserini öneri üzerine okumaya başlamıştı. Hasan Kuran'ın eserlerinin ciddiyetinden Seymen, Tanyeri ve Ügel bahsetmiyordu da, olmadık kişiler onun eserlerinin üzerinde duruyordu. Kuran da hakikaten geleneksel değerlere önem atfederek konusunu irdeliyor, ırkçı görüşlerini bir ölçüde islâmi yaklaşımla dengelemeye çalışıyordu. Anadolu'nun kırsal kökenli gencine bu yaklaşım daha anlamlı gelmeye başlıyordu.

*
* *

Safa Karadağ'ın ise hiç havası yoktu. Yozgat'ın bir köyünden Ankara'ya gelmiş, çalışmış çabalamış işte üniversiteye girmişti. Kendi halinde çalışır, ağzından eksik etmediği birinci sigarasıyla ortalıkta dolaşıp dururdu. Üniversite'de az çekmedi. Karadağ'ı taa Diyarbakır'a göndermişlerdi bir zamanlar. Uğraşmış didinmiş profesörlüğe kadar yükselmişti. Bu halk çocuğu kendini ilerici sanan çoğu kişinin «akım» derken «çokum» dediği dönemlerde azmetmiş, Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal ve ekonomik tarihini yazmaya niyetlenmişti. O zamanlar il il dolaşmış, arşivlerde ömür tüketmiş, öğlenleri de simit ve çayla nefsini köreltmişti.

Tıpkı sonralarda yeniyetmelerin «Karadağ'ın görüşleri oldukça sakat, Geçitli meseleyi çok daha sağlıklı kavrıyor» şeklindeki nitelemelerine benzer biçimde Prof. Ünver Işık Kıral da Karadağ'ı küçümser, onun kültürel sorunlar üzerinde durmadığı yargısını getirirdi.

1969 yılında Türkiye'de yeni bir dönem açılırken Ünver Işık Kıral'ın yıldızı çok parlaktı. Süreç içinde giderek daha da fazla parlayacaktı. Fakat kimsecikler henüz Hurşit'in Mektebindeki «zararlı» hocaları kimin müzevirlediğini bilmiyordu. 1940'lı yılların sonlarında Hurşit'in Mektebinden dört hoca atılmıştı. Bir gazeteci yakınlarda Ünver Işık Kıral'ın müzevir olduğuna dair bir belge bulmuştu. Ama nedense bu belgeyi açıklamayı gerekli görmüyordu. Elbet bu belge de bir gün açıklanırdı.

Zamanla Karadaş daha çağdaş düşüncelere yaklaşmaya başladı. Ülkenin sorunlarının çözümlenmesi halkçı bir iktidarla olasıydı. Tarihe ilişkin bilgisi ve hayatın öğrettikleri onu çağdaş düşüncelere ulaştırmıştı. Hasan Kuran'ın yaşamının onu geleneksel değerlere yakınlaştırması gibi. İnandığı düşünceler de içtendi. Yılların önderi geçmiş otoriteler yönetimini unutturmak amacıyla yeni heveslere kapılmıştı. Doğal olarak Karadağ da bu akımın içindeydi. İhtiyar lidere karşı örgütte bir muhalefet belirmişti. Ünver Işık ihtiyardan yanaydı. Safa Karadağ düşündü taşındı, yeni ve dinamik hareketin yanında yer aldı. Örgütün bilim kuruluna da girerek çalışmalarını yoğunlaştırdı. O sıralarda Hurşit'in Mektebindeki toplantılarda da söz alıp düşüncelerini açıklardı.

Alim sıfatına layık farklı düşüncedeki bu iki adam düşüncelerinin maliyetini ödemeye yatkındılar. Ünver Işık Kıral ve Mahmut Saltay Seymen gibi güçlülere yanaşmayı denemediler. Herhalde Mahmut Suat Geçitli sadece ilmî yönüyle değil, her bakımdan sonraki kuşaklara karakter örneği sunmuştu. Salih Sıtkı Fatay'ın kaleminden Geçitli'nin fırıldak gibi dönek karakteri ne güzel anlatılmıştı. Fırıldak karakterli Geçitli'nin mirası çok yaygın bir kesime mi intikal etmişti. Aslında haklarını yememek lazımdı. Bunların çoğunluğu memur kılıklı insanlardı.

*
* *

İnsan her yana baktığında hep düşman görecek kadar manyaklaşamazdı. Tabii herşeyi güzel görecek kadar sulugözlü de olamazdı. Herkese olumlu olarak bakmak aslında namuslu insanların hakkını yemek demekti. Gül goncası dikensiz olur muydu? Her zaman gündemde olan sevinci ve umudu tazeleyen de bu tür goncalar değil miydi? Dikenleri gördükçe insan aklına ister istemez o bilgece deyiş geliyordu: «Eğitim cehaleti alır, eşşeklik baki kalır.»

——oOo——

SİZLERLE ...

Mustafa BİLGİN - İstanbul

Önce selam ve sevgiler Sıfır çalışanlarına, sonra da bir miktar eleştiri —tabii eleştiriye açık olduğunuz yargısı ile— yolluyorum.

7. sayıdaki pikaj güzelliği. Daha önceki sayılarda dergi bu açıdan tam bir felaketti. Bundan sonraki sayılarda bu noktaya en az 7. sayıdaki kadar dikkat edeceğinize inanıyorum.

Yayınlanan karikatürlerin çoğunluğunun Ankara'lı çizerlere ait olduğu göze çarpıyor. Özellikle (çok takdir etmeme rağmen) Ümit arkadaşın karikatürleri her sayıda 4-5 adedi bulması ilginç geliyor. Zannederim ki size karikatür yollayan yığınla insan vardır. Ben bunları, Sıfır'a karikatür yollayan birkaç şikâyetçi arkadaşın sözcülüğünü yaparak yazıyorum...

Yarışmanıza katılmak için 500 lira istemeniz inşallah benden başkası tarafından eleştiri konusu yapılmaz. Çünkü bunu «bizim dergimiz» dediğimiz Sıfır yapmasaydı da, örneğin ..... yapsaydı, tavrımız çok değişik olurdu. Sıfır'ın maddî zorluklar içinde olduğunu elbette biliyoruz. Buna rağmen yayınınızı takdirle karşılıyoruz. Fakat maddî ödül vermenizi gerektiren zorunlu bir neden olacağını tahmin etmiyorum. Yalnızca bir plaket bu işi fazlasıyla görebilirdi.

Bütün bunlara rağmen dergimiz Sıfır'a sahip çıkıyor ve sarılıyoruz. Hatalarını aşacak ve alanında önemli yeri olacaktır, buna inanıyorum.

Karikatürcü dostumuz Mustafa Bilgin'in ilgisine teşekkür ederiz. Daha önceden de belirttiğimiz gibi her türlü eleştiriye açığız.

Zaman içerisinde dergide birtakım iyiye, güzele yönelik şeyler yapmaya çalışıyoruz. Mizampaj da, düzeltmeye çalıştığımız bir olay.

Yayınladığımız karikatürlerin sadece Ankara'lı çizerlere ait olması veya öncelikle onlara yer ayırmamız düşüncesine gelince. Bunda yanılıyorsunuz. Evet, pek çok karikatür geliyor bize. Bunlar içerisinde yayınlanabilir bulunanlar ayrılıyor ve sırası geldikçe yayınlanıyor. Fakat kabul edersiniz ki, bir derginin sürekli çizerleri de vardır. Karikatürü yayınlanmayan, çizgisi yetersiz görülen insanlarda umutsuzluk, küskünlük meydana gelmemeli. İnatla, çizgiler daha da güzelleştirilerek karikatür yollamaya devam etmelisiniz.

Son eleştirideki 500 liraya gelince, ne diyelim, bakış açınızla haklısınız. Ancak, sizin de dediğiniz gibi bizim maddi olanaklarımız yok. Dergimizi çıkaracak maddî gücü de okurlarımızdan alıyoruz. Bizim dergiye tüm katkımız koşturmak. İnanın ki Sıfır'ı çıkarmanın büyük manevî tatmini dışında maddî çıkarımız yok. Hatta dergiye siz okurlarımızın katkılarının yetmediği sayılar ki her sayımız böyle, nereden para bulacağımızı şaşırıyoruz. Bu durumda dergimizin düzenlediği yarışma için para şartının bulunmasının başlıca iki nedeni var.

Birincisi, bizim yarışmaya katkımız sadece organizeye yardım etmekte. Yarışmanın katılanları da, seçicileri de, ödülleri de bizim dışımızda. Katılan arkadaşlarımızın verdikleri toplanarak içlerinden üç kişiye gidecek. Görüldüğü gibi biz tüm karikatürcü arkadaşlarımızla beraber, karikatürde bir olay yaratmak istedik. Ve diyoruz ki, tüm masrafları derginin sırtına yüklemek, onu çıkmaza sokar. Ama, tüm çizerlerin yüklenmesi daha doğru ve daha güzel davranış biçimidir.

İkincisine gelince, bir yarışmada sadece plaket verilmesini özendiricilik bakımından güçsüz buluyoruz. Bir çizerin karikatürden sadece onurlanmasını beklemek ve karikatürü bir uğraş, bir meslek diye değerlendirmemesini istemenin haksızlık olacağı kanısındayız. Profesyonel bir meslek olan karikatürcülük maddî olarak da ödüllendirilmelidir.

İsteğimiz İkinci Sıfır Karikatür Yarışmasında derginin maddî olanaklarının güçlenmesi ve böyle bir yola başvurmadan gerçekleşmesi.

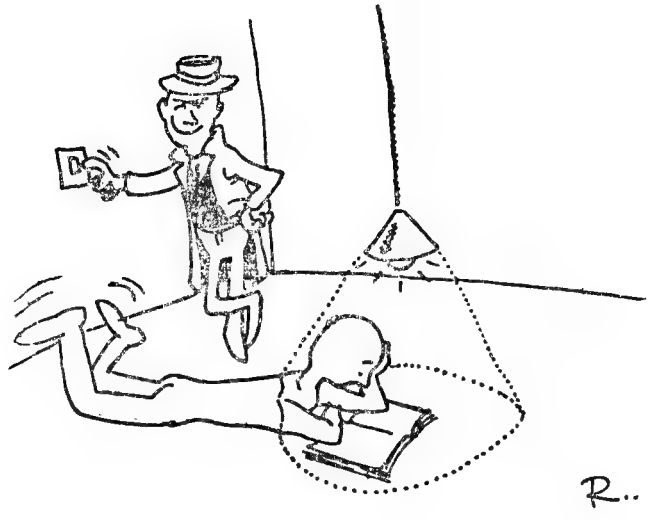

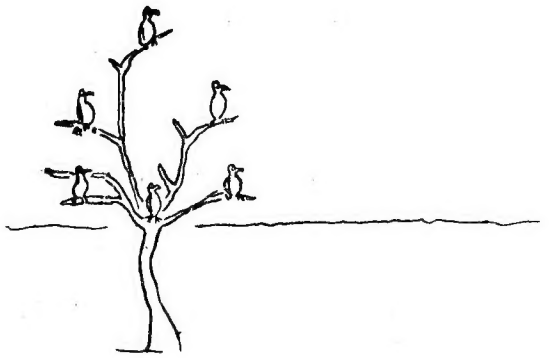

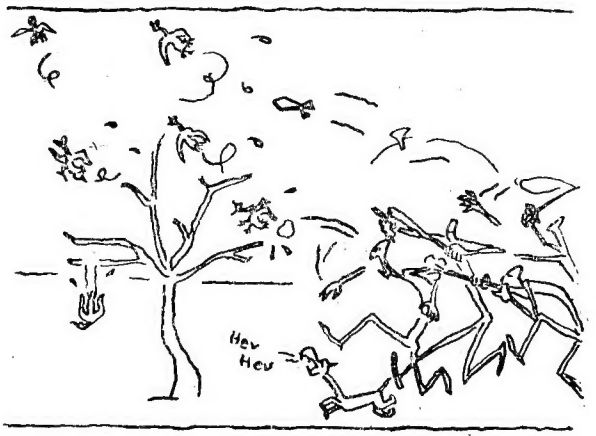

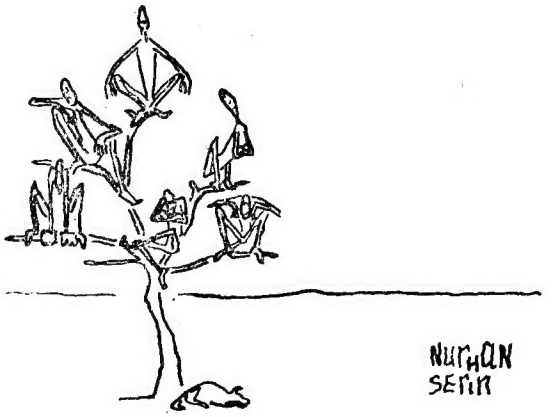

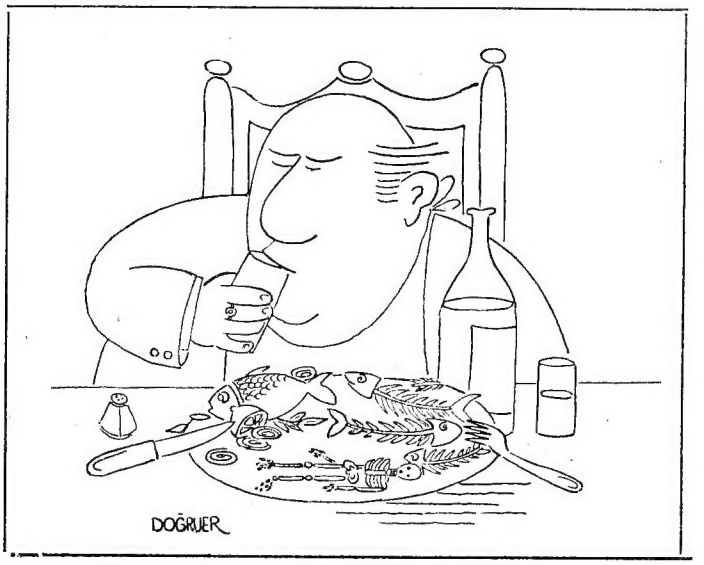

GAZETECİ TEK SÜTUN FERİT'İN NOT DEFTERİNDEN

Yıldızlar Arasında

Murat DEMİRAY

Ülkemizde, yıldız olmak isteyenlerin sayılarının azımsanamayacak kadar çok olduğunu, gazetecilik mesleğinde geçirdiğim yıllar boyunca gayet iyi anladım.

Yıldız olmak isteyenler, sadece artist adaylarından oluşmuyor. Siyasal arenada boy gösterebilmek için çabalayan, üniversite çevrelerinde yıldızlık payesine ulaşabilmek için korkunç enerji tüketen ya da bürokrasinin çarkları arasında yıldızlar gibi parlamak isteyenlere, her dönemde bolca rastlanıyor.

Yıldız olmak isteyenlerin büyük bölümü, bu amaçlarına ulaşabilmek için gazete ya da dergi sütunlarında boy göstermeyi yeterli sanıyorlar. Tabii yanılıyorlar. Radyo ya da televizyona çıkar çıkmaz çok parlak bir yıldız olacağına inananların bulunduğunu da belirtmek gerek.

İşte, bu inanışlar, çoğu kez bu kişileri anlamsız davranışlar ve ilişkiler içine sürüklüyor.

Siyaset yasağının kaldırılışının hemen ardından çok sayıda kişi de böyle bir tutum içine girip, gazetecilerin ya da gazetecilik yaptıklarını iddia edenlerin peşinde dolaşmaya başladılar, demeçlerinin gazetelerde yayınlanmasını sağlamak için.

Bir gün büroda oturup, ülkemizde ve dünyada olup bitenleri gazetelerden izlerken, elinde ateşe çantasıyla bir bey kapıdan içeriye girdi. Kendisini ansiklopedi satıcısı zannettim. Yanılmışım. Siyasi imiş. Parti kuracakmış. Yardım istedi. «Diyalogcu kişileri safımda toplanmaya çağırıyorum, bunu duyuruver canım..» dedi.

Kendisine, «Treni kaçırmadınız mı?» sorusunu yöneltince, «Ne treni?» deyip, yüzüme şaşkın bir ifade ile baktı.

«Bakın» dedim.. «Ülkemizde parti arzı, talebi aştı.. Parti kuracağınıza, kurulanlardan bir tanesine girsenize..»

Adamcağızın gerçekten sohbet yapma gereksinimi içinde bulunduğunu işte bu sözlerimden sonra anladım. Kendisiyle oturup yaklaşık iki saat kadar konuştuk. Olayları değerlendirişi, dünya görüşü varolan tüm partilerin savundukları düşünlerle uyuşuyordu.

Sohbetimiz sonunda makul bir kişi olduğunu kanıtladı. Parti kurmak düşüncesinden vazgeçtiğini söyleyip, «Bulunduğumuz yere genel merkezi en yakın parti hangisidir?» diye sordu. Cevabı aldıktan sonra veda edip ayrıldı.

Onun, adresini verdiğim partiye üyelik kaydını yaptırmak için gittiğinden yüzde yüz eminim. Yakında beni yine ziyaret edip bir demeç vereceğinden ve ileride parlak bir siyaset yıldızı olacağından da..

DUYURULAR

KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ

*** Karikatürcüler Derneği'nin «Meşrutiyet Caddesi No. 88 Tepebaşı - İstanbul» olan merkezi 10.3.1984 tarihinden itibaren «Mollafenari Sokak 37/2 Cağaloğlu İstanbul» adresine taşınmıştır. Tüm üyelere duyurulur.**

YAYIN

* Genç çizerlerden Tuğrul Çutsay «Çeşitlemeler» adını verdiği karikatür albümünü yayınladı. Albümü, Feneryolu, Tuğlacıbaşı Çıkmazı No. 4 Kadıköy İstanbul adresinden 250 liralık pul yollayarak veya posta havalesi ile isteyebilirsiniz.

BİLİM KİTABEVİ

*** Kadıköy'deki Bilim Kitabevi, karikatürcülerin tartışabilecekleri, konuşabilecekleri bir ortam hazırlıkları içinde. Çizerler, ilgi alanları ile ilgili tüm yayınları da bu kitabevinde bulabilecekler.**

ANKARA KİTAP FUARI

*** Ankara'da Sanayi Bakanlığı sergi salonlarında Kitap Fuarı düzenleniyor. 30 Mart - 9 Nisan tarihleri arasında açık kalacak fuarda, Dergimiz de bir «Mizah Reyonu» düzenleyecek.**

HOLLANDA KARİKATÜR YARIŞMASI

*** Hollanda'da düzenlenen karikatür yarışmasına son katılma tarihi 1 Ekim 1984'tür. Bu yarışma ile ilgili ayrıntılı bilgiyi 7. sayımızda yayınlamıştık. Katılacak arkadaşlar posta gideri olan 15 liralık pul yollayarak katılma formunu dergi adresinden edinebilirler.**

SAVAŞ KARŞITI KARİKATÜRLER

* Yugoslavya'nın Kragwevac kentinde düzenlenen Savaş Karşıtı Karikatürler konulu sergiye katılan çizgilerden oluşturulan bir albüm yayınlandı. Albümde Türkiye'den Cemal İlkbahar, Metin Açıkgöz, Ahmet Hamdi Kaya ve Güngör Kabakçıoğlu'nun karikatürleri yer aldı.

İZMİRLİ ÇİZERLERİN ETKİNLİKLERİ

İzmirli çizerler Nisan ayı içinde Resim Heykel Galerisi'nde ikinci toplu sergilerini açacaklar. Sergiye katılanların adları şöyle: Cem Koç, Hakan Bintepe, Hakan Kırdar, İbrahim Uslu, Kemal Buluş, Levent Dağaşan ve Serdar Dağtaş. Bu sergi daha sonra çevre illere götürülecek.

İzmirli çizerler her hafta Cumartesi günleri saat 14.00'de Resim Heykel Galerisinde toplanıyorlar. Karikatürle ilgilenen arkadaşlar bu toplantılara katılabilirler.

MUĞLA'DA YARIŞMA

Muğla Belediyesi bir karikatür yarışması düzenledi. Yarışma ile ilgili ayrıntılı bilgi, Muğla Belediyesi Yazı İşleri Müdürlüğü Muğla adresinden istenebilir. Son katılma tarihi 10 Mayıs 1984. Konu, «Kültür Mirasımızı Koruyalım».

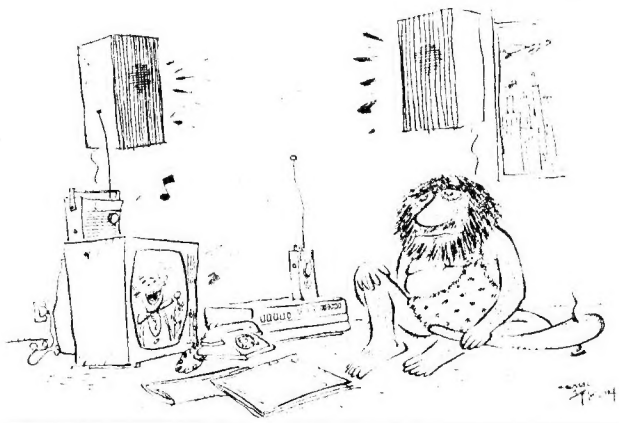

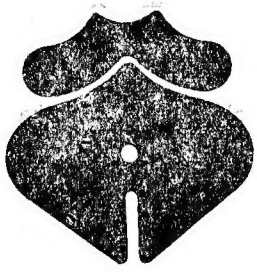

kibele

• Kitap
• Kırtasiye
• Kağıt
• Hediyelik Eşya
• Sanat Galerisi

GAZİ MUSTAFA KEMAL BULVARI NO: 39/A TEL: 30 16 82 - 29 31 72 Demirtepe - ANKARA

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

OKURLARIMIZA ÖNEMLİ DUYURU

PTT giderlerinin yeniden artışı nedeniyle ödemeli kitap yollamak çok pahalılaştı. Neredeyse PTT ücreti, istenen kitabın ederine eş duruma geldi. Bu nedenle, kitap isteyenler ödemeli isteme yerine bedelini ve PTT giderlerini peşin yollarlarsa yararlarına olur.

Okuyucular peşin sipariş tutarına ortalama:

1 kitap için 80,—
2 kitap için 100,—
3 - 5 kitap için 125,—

6 - 10 kitap için, 175— lira olan PTT giderlerini eklemelidir. İstek mektubunda gönderilen para makbuzunun tarih ve numarasını da belirtmek yararlı olur.

Kitap bedelini pul olarak gönderip, istekte bulunacakların yukarıda belirtilen PTT giderlerini de sipariş tutarlarına eklemelerini önemle rica ederiz.

Önemli Not : 1.500,— TL'den az siparişlerin ÖDEMELİ istenmemesini dileriz. Aksi halde yollayamayacağımızı bir kez daha belirtiriz.

Bu koşullarda ödemeli kitap isteyen okurlarımızdan isteklerini yenilemelerini rica ederiz.

BULUNAN YAYINLARIMIZ

DENEME DİZİSİ

Oktay Akbal : Yaşayıp Görmek 250,—
Ahmet Rasim : Anılar ve Söyleşiler 300,—
Vedat Nedim Tor : Kemalizmin Dramı 200,—
Prof. Akşit Göktürk : Okuma Uğraşı 2. bası 150,—
Şevket Süreyya Aydemir : Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları 150,—
Prof. Macit Gökberg : Değişen Dünya, Değişen Dil 150,—
Nadir Nadi : Uyarıyorlar, 3. bası 250,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu : Yol Kesen Irmak 350,—
İlhan Selçuk : Atatürkçülüğün Alfabesi, 2. bası 200,—
Prof. Nusret Hızır : Felsefe Yazıları, 2. bası 250,—
Mehmed Kemal : Şairler Dövüşür 250,—
Oktay Akbal : Dünyaya Açılmak 200,—
Nadir Nadi : Ben Atatürkçü Değilim, 4. bası 200,—
Samim Kocagöz : Roman ve Yazarlık Onuru 200,—

TARİH - ANI - GEZİ - OLAY DİZİSİ

Mehmed Kemal : Türkiye'nin Kalbi Ankara 350,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu : Ailenin Çilesi Boşanma 200,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu : Söylev, 12. bası 400,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu : Söylev Belgeler 300,—
Azra Erhat : Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı, 2. bası 200,—
Kemal Üstün : Menemen Olayı ve Kubilay, 3. bası 150,—
Oktay Akbal : Geçmişin Kuşları 250,—
Nadir Nadi : Perde Aralığından, 3. bası 250,—
Meral Tolluoğlu : Babam Nurullah Ataç 200,—
Sadi Borak : Öyküleriyle Atatürk'ün Özel Mektupları 250,—
Nadir Nadi : Olur Şey Değil, 2. bası 200,—
Ebubekir Hazır Tepeyran : Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları 200,—
Erol Ulubelen : İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye 350,—
Cemal Madanoğlu, Anılar, 1. bölüm 400,—
Talip Apaydın : Köy Enstitüsü Yılları 300,—

BAĞIMSIZ DİZİ

Philipp Soupoult : Şarlo 150,—
Kemal Özer : Sanatçılarla Konuşmalar 150,—
Atena Deponte : Yaşayan Kosta 150,—
Benjamin Farrington : Darwin Gerçeği 200,—

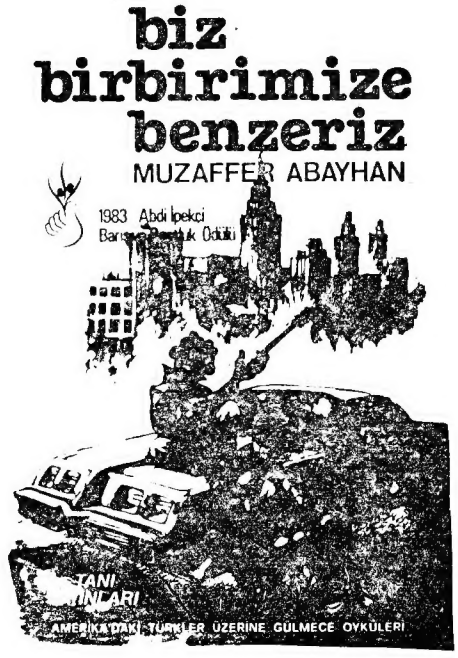

- **MUZAFFER ABAYHAN**
  Biz Birbirimize Benzeriz
  1983 Abdi İpekçi Öykü Ödülü 300 Lira
- **SAİT MUNZUR**
  Güldük Yine de (Karikatürler) 150 Lira
- **SELÇUK DEMİREL**
  Bir Acayip (Karikatürler) 200 Lira
- **SEMPE** (Karikatürler) 250 Lira
- **SERRE** (Karikatürler) 150 Lira
- **SNOOPY** (Karikatürler) 200 Lira

——oOo——

Bu kitaplar posta havalesi veya ederi kadar pul yollanarak :
SIFIR Dergisi Akay Cad. No : 25/8
Küçükesat - ANKARA adresinden istenebilir.

Ada Yayınları
Adam Yayınları
Akba Yayınları
Alan Yayınları
Alternatif Yayıncılık
Arkeoloji ve Sanat Yayınları
Aydın Kitapevi Yayınları
Atılım Yayıncılık
Anıt Yayıncılık
Belge Yayınları
Bilim ve Sanat Yayınları
Can Yayınları
Cem Yayınevi
Cep Kitapları
Çınar Yayınları
Çağdaş Yayınları
Çağdaş Yayıncılık
Çekirdek Yayınları
Çevre Yayınları
Dayanışma Yayınları
De Yayınevi
Deniz Kitaplar Yayınevi
Dergah Yayınları
Derinlik Yayınları
Dil- Yay Uygulamalı
İngilizce Ev Kursları
Düşün Yayınevi
E Yayınları
Eğitim Yayınları
Eren Yayıncılık
Esin Yayınevi
Fono Mektupla
Öğretim Kurumu Yayınları
Genel Yayıncılık
Gerçek Yayınevi
Gözlem Yayınları
Gündüz Yayınları
Hil Yayınevi
İletişim Yayınları
İmge Yayıncılık
İzlem Yayınevi
İkizler Yayınevi
Kaynak Yayınları
Kaktüs Yayıncılık
Koza Yayınları
Köyün Çocuğu Yayınları
Metis Yayınları
Mavi Bulut Yayınları
Mayıs Yayınları
Oda Yayınları
Onur Yayınları
Osmanlı Yayınları
Örgün Yayınları
Örnek Yayınları
Payel Yayınevi
Ruh ve Madde Yayınları
Sak İngilizce Öğretim Yayınları
Say Kitap Pazarlama
Serhat Kitap Yayın Dağıtım
Sosyal Yayınlar
Söz Yayın
Sözler Yayınevi
Sungur Yayınları
Temel Yayınlar
Uygarlık Yayınları
Üç Çiçek Yayınevi
Varlık Yayınları
Yalçın Yayınları
YA-PA Yayınları
Yasa Yayınları
Yaşantı Sanat Kitapları
Yazko
Yeni Asya Yayınları
Yeni Dünya Yayınları
Yol Yayınları
Yeni Türkü Yayınları
Yaba Yayınları
Yurt Yayınları
Yeditepe Yayınları

Cumhuriyet
Kitap Kulübü

77 yayınevi
Her türden 5000 kitap

her ay yüzlerce yeni kitap
istenen miktarda, indirimli, armağanlı, **elinize teslim,** düzenli katalog, aylık bülten

Cumhuriyet
Kitap Kulubu

Üye kayıtları için

İstanbul: Türkocağı Cad. 39-41 Cağaloğlu
Ankara: Konur Sok. 24/4 Yenişehir
İzmir: Halit Ziya Bulvarı 65/3
Adana: Atatürk Cad. THK İşhanı Kat 2/13

Cumhuriyet Kitap Kulübü broşürü istiyorum.

Adı, Soyadı :.....

Adres :.....

.....